

KESİŞ

IGOR ŠTIKS

HİRVATÇA ASLINDAN ÇEVİREN
MEHMET İŞİKER

dedalus

Joyce'un
yayıncısına
yazdığı bir
mektup var,
akıllara ziyan..
Bunu okuyan
yayıncılar
nasıl yaşıyor,
anlamıyorum..

© Dedalus Kitap - 2014

Yazar: Igor Štikis

Özgün Adı: Dvorac u Romagnu

Kitabın Adı: "İki Hikâye" Dvorac Şatosu

T.C. Kültür Bakanlığı

Sertifika No: 23858

İsbn: 978-605-4708-42-0

Dedalus Kitap: elli bir

Roman: on yedi

Basım Tarihi: şubat iki bin on dört

Yayın Yönetmeni: Sedat Demir

Yayına Hazırlayan: Hulûsi Güven

Hırvatca Aslından Çeviren: Mehmet Işiker

Sayfa Düzeni: İrfan Güngörür

Kapak Tasarımı: altamira
DESIGN

Baskı-Cilt:

Şenyıldız Yay. Matbaacılık Ltd. Şti.

Topkapı / İstanbul

(Sertifika No: 11964)

Alemdar Mah. Çatalçeşme Sk. Defne Han No: 27/28

Sultanahmet-İstanbul • www.dedaluskitap.com

Tel: +90 212 513 03 43 • Faks: +90 212 513 03 44

"Bu kitap, Ministry of Culture of the Republic of Croatia tarafından desteklenmektedir."

IGOR ŠTIKS

“İki Hikâye” Dvorac Şatosu

Hırvatca Aslından Çeviren
Mehmet Işiker

IGOR ŠTIKS

1977 yılında Sarajevo’da doğmasına rağmen, Bosna Savaşı boyunca çocukluk ve gençlik yıllarını Zagreb’de geçirdi. Zagreb Üniversitesi’nde Karşılaştırmalı Edebiyat okuduktan sonra Paris’e gitti ve Felsefe Yüksek Lisansını tamamladı. 1996 yılından günümüze değin birçok saygın kuruluşun dergisinde yazdı. Birçok Avrupa diline çevrilen romanı “*İki Hikâye*” Dvo-
rac Šatosu Hırvatistan’da büyük edebiyat ödülüne layık görüldü. İngilizce çevirisi de ilgi gören bu roman International IMPAC Dublin Literary Award, 2006’yı aldı. Yazarın diğer romanı *Elijahova stolica* (Elijah’s Chair) de 2006’da Hırvatistan’da aynı büyük ödülü aldı.

MEHMET İŞİKER

1969 doğumlu olan Mehmet İşiker, *Temeljni Tursko - Hrvatski rjecnik* (Türkçe - Hırvatça Sözlüğü), *Turski jezik za putnike* (Gezginler için Türk Dili), *Domino-
vic Razgovorni Prirucnik* (Türkçe-Hırvatça Deyimler Sözlüğü ve Dubrovnik, Tarih, Kültür ve Sanat Mirası) gibi birçok çalışmaya imza attı. Hâlâ Zagreb Üniversitesi’nde görevini sürdürmekte olan İşiker, birçok dergi için Hırvatçadan küçük hikâye çevirdi.

1

Eski yolu takip ederek Rimini'den^[*] yola çıkıldığında yukarılarda Cesena'ya doğru yakıcı sıcaklıkta, meşe ormanının ne kadar zarif ve sağlam bir şemsiyeye dönüştüğü hissedilebilir. Spiral bir şekilde ayrılan on kilometrelik kıvrımlı yolun sonunda tepenin yukarısında Castello Mardi (Mardi Kalesi) seçilmeye başlar. Öğle sonu güneşinin altında parıltı veren çatısı o huzur verici atmosferden yanlışıyla yükselmiş izlenimini verir.

Yanına vardığında uzaktan tanınmış freskleri gözlemleme ve yakınından erken Rönesans mimari sanatının bütün güzelliklerini keşfetme fırsatını sunar. Aynı zamanda 213 basamak aşağıya, benim Mardi Kalesi'ni ziyaret etmeye karar vermemin birinci nedeni olan büyük Rönesans edebiyatçısı Enzo Strecci'nin ölümü beklerken çok zor günler geçirmiş olduğu bodruma da inebilirsiniz.

Kale ve bahçenin düzeniyle ilgilenen üç kişiydik; iki kız arkadaşım ve ben. Bu arada “a destra, a destra”^[**] diyerek

[*] İtalya'nın Adriyatik kıyısındaki bir şehir

[**] Sağdan, sağdan (İtalyanca)

bizi binanın turistler için olan kısmına yönlendiren nefes nefese kalmış keşişlerin bronzlaşmış yüzlerinden de anlaşılacağı gibi harika bir yaz günüydü. Yaşlı keşişin bilet sattığı ve kalenin tarihi hakkında bilgi verdiği yere giderken duvarın alt kısmındaki kafese benzeyen bir pencereden ara sıra yoğun bir esinti ve toprak kokusu hissediliyordu. Sanki bir kılıca veya topuza rastlayacakmışız ya da bodrumdan dingin bir ses duyacakmışız gibi. Bana öyle geliyor ki, Strecci hâlâ masumluluğunu ispat etmeye çalışmakla meşgul.

Beklenmedik bir şekilde akşamı yanında karşılayacak olduğum keşişte dikkatimi çeken ilk şey, oynak saçları olmuştu. Yuvarlak bir yüz ve sanki etrafında salkımlar asılı gür gri bukleler. Kollarını açmış, elinde biletler sıcak bir karşılama için gerekli gülümsemeyle bizi bekliyordu. Devamında kalenin özellikleriyle ilgili kısa bir ders ve daha sonra tam bir tur için beş bin İtalyan lirası, elbette bir şekilde geçinmek gerekiyor. Parayı kutuya koyarken, muhtemelen sessizliği bozmak için keşiş kibarca sorar kızlara:

“Da dove venite, ragazze?”[*]

Marianne, “Francia!” diye cevap verir, İrene de aynı şekilde. Sonra bana dönerek:

“E tu, bambino?”[**]

“Sono Bosniaco,”[***] diye cevap verdim sıkılarak. Yüksek sesle güldü ve doğruca gözlerimin içine bakarak:

[*] Nerelisiniz kızlar?

[**] Ya sen çocuk?

[***] Ben Bosnalıyım.

“Bosnia?” Ve sonra elinde bir tabanca tutuyormuş gibi yaparak,

“Paf, paf, bang, bang. Bosnia, capisci.6 Paf, paf.”

Cevap verecek İtalyanca bir tek kelime bulamadan şaşkın, öylece kalakalmıştım. O ise gülmeye devam ederek aynı kelimeleri tekrar ediyordu.

“Capisci, bang, bang.”

Benim şaşkın bakışlarım karşısında da son vermeyerek (bu arada elindeki görünmeyen silah artık yoktu) benden herhangi bir tepki bekliyordu, bu oyunun açıklığa kavuşması gerekiyordu; çünkü 1995 yılının yazıydı.

“Gitsek iyi olacak,” diyerek araya girdi kızlar, tura başlamaya hazır, bu tuhaf ihtiyardan bir an önce kurtulmak için.

“Herif deli!” dedim kırışıklarla dolu donuk suratına bakarak. Ama aldığım cevap beni bir kez daha hayrette bırakmıştı.

“Belki de deli ama en azından zararsız.” Bu sözleri aynı burada yazdığım gibi telaffuz etti.

“Aynı senin gibi. Ha, ha! Buna ne dersin Bosniaco?”

“Kızları dinlesem iyi olacak,” dediğim anda umulmadık bir şekilde elimi kavradı ve aynı ivedilikle sesinin tonunu değiştirdi. Artık tekrar kibar keşiş olmuştu. Hatta belki de biraz daha samimiydi, bu mekânda sadece bizim paylaştığı ve daha sonra da uzun uzadıya paylaşacağımız bu dilden dolayı.

“Hey capisci! Sadece şakaydı. Niyetim kötü değildi. Uzun zamandır bizim oralardan birini görmemiştim. En azından bu kadar yakından.”

O anda kaç yaşında olabileceğini düşünmeye başladım. Damarlarının zorla görülebildiği sert elinin yüzeyini hissettiğim, zamandan bahsettiği ve yaşının ipuçlarını verdiği o anda yüzüne dikkatlice bakmışım. Daha sonra altmış beşini aşmış olduğunu öğrenmişim.

Kısa süren bir sessizlikten sonra, az ötemizde bulunan kızların, duvar resimlerinin mükemmelliğine nasıl hayran kaldıklarını ve koridorda yavaşça uzaklaştıklarını duyduk. Onlarla Mardi Kalesi karanlığa gömüldüğünde tekrar buluşacaktık.

“Ben bir ‘esulo’yum. Bir göçmen, senin gibi,” diyerek devam etti, cevap vermeme fırsat vermeden.

Acelemlerini izah etmeye çalıştım kendisine. Elimi yavaşça bırakmaya başladı.

“Kızmanı hiç istemezdim. Soğuk bir şaka işte. Gerçekten kızmadın umarım. Eminim bu dili böyle güzel konuşabiliyor olmam hoşuna gitmiştir. Özellikle bu dilin ya da daha doğrusu bu iki dilimin karışımı olan hayatımın çocukluk dilinin öyle kolayca unutulmayacağına canlı bir kanıt olarak duruyorum önünde. Bilirsin, o sesler, yüzler, adaların kokusu eskimez. Bir daha asla ‘Terra nostra!’. ‘Addio!’^[*]. Bir daha asla ‘Mai piu!’^[**] bu bizi bölen ve bölüştüğümüz denizin diğer tarafında eski diyarda. Sana dediğim gibi ‘paf, paf, bang, bang’ ‘Özgürlükte görüşmek üzere’ o zamanlar böyle denirdi değil mi?”

Cevap vermemi beklemedi. “Uzun zamandır, gerçekten çok uzun zamandır oralardan birine rastlamamışım.

[*] Bizim toprağımız. Elveda

[**] Bir daha asla.

Özür dilerim. Bir sigara al. Bir Slav'la daha böyle ayrılmak istemiyorum. Kız mıyorsun değil mi? Gerçekten?”

Ondan kurtulabilmek umuduyla, bunun aklımın ucundan bile geçmediğini, sadece şaşkınlık yaşadığını, artık bu konuyu kapatmasını, tatilde olduğumu, iki kızın da bana eşlik ettiğini ve beklemeyi sevmediklerini eğer acele etmezsem onları gözden kaybedeceğimi, ayrıca biletin ücretini ödediğimi ve ünlü Enzo Strecchi'nin son günlerini geçirdiği yeri görmek için sabırsızlandığımı söyledim. İşte tam da bunu bekliyormuş gibi:

“Enzo Strecchi!” diye bağırды keşif. “Evet, evet büyük Enzo. Enzo'nun senin benim gibi birisi olduğunu söylesem inanmazsın bana. Senin ve benim gibi desem.”

Bu son cümleyi her hecesine tek tek vurgu yaparak söylemişti. Bunu söylerken gizli bir mesaj vermek ister gibi büyüyen gözleri sanki yeni ortak noktamızı açığa vurur gibiydi.

“Gerçekten mi?” dedim inanamayarak.

“Evet gerçekten! Bazen belki de sadece bu yüzden hâlâ burada olduğumu düşünüyorum. Sanki bütün hayatım boyunca birilerinin vasiyetini yerine getiriyormuşum ve birisinin hayat hikâyesini saklıyormuşum gibi. Peki, bizim hikâyemizi kim hafızasında saklayacak? Merak etmiyor musun, Bosniaco?[*] ‘Başıma gelenler unutulmasın,’ böyle diyordu Enzo bir şiirinde, yanılıyor muyum yoksa?”

Başımı salladım. Keşif gülümsedi. Strecchi'nin şiirlerini tanıyabiliyor olmamız bizi gittikçe dağılan bir tarikatın üyelerine benzetiyordu sanki.

[*] Bosnalı

“Onun başına neler geldiğini biliyor musun? Burada, bu çatının altında?”

Bugün bunları yazarken sanırım, o zaman son kez Rönesans’a yapmayı planlamış olduğum gezinin başlangıcında meydana gelen küçük hatayı düzeltmeye çalıştım. Çok uzağa gitmeyeceğim. O gün bütün öğleden sonra keşişin yanında kalmam bu hikâyenin yazılmasını mümkün kılmıştır.

Ayrılmak zorunda olduğumu tekrarladım ve tam kızların olduğu yöne birkaç adım atmışken yüzü pencereye dönük bir şekilde, kendi kendine bir şeyler konuştuğunu duydum. İki büklüm olmuş beline baktım ve kısa bir süre durup onu dinlemeye karar verdim. Ve böyle başladı, elini uzattığı andan itibaren:

“Gel, bak; oradaki tepeye tırmandı yakışıklı Lombardiyalı Enzo Strecci buraya gelirken. Gel şu patıkaya bak, şimdi onu hayal et.”

Artık ondan ayrılamadım.

Bir

1535 yılının sonbaharında bir sabah, son Sforza'nın^[*] ölümünden, Milano ve Lombardiya'nın doyumsuz Habsburg Hanedanı'nın eline düşmesinden birkaç ay sonra o yolda görüldüğü söylenir. Hatırı sayılır bir soylu olan Strecci, oğlunu karısının doğduğu topraklara gönderir ve böylece Enzo, o sabah elinde Francesco Mardi'ye yazılmış bir mektupla kalenin girişinde bulur kendini. Bu mektupta yakın arkadaşı Frederico Strecci bütün bu kargaşanın içinde çok fazla laf kalabalığına gerek duymadan oğluna göz kulak olmasını rica ediyordu. Şiirler yazarak yeni hükümdarın rahatını bozanların aksine, oğlunun şiirleriyle yağmurlu öğleden sonralarının ve Mardi'nin hanımefendisinin can sıkıntısını gidereceğini söylüyordu. Böyle de olmuştu; nihayetinde genç adam bunu ispatlamıştı.

Böylece o zaman daha yirmi beş yaşındayken Mardi Kalesi'nin pirinçten yapılmış kapılarına dayandığında, ne küstah muhafızlar ne de hükümdarın kapısındaki uzun bekleyiş yüzündeki tebessümü silebilirdi. Buradaki öyle

[*] Milano'da erken Rönesans döneminde hüküm sürmüş aile.

bir tebessümdü ki bulunduğu yerin her türlü tehlikeden arınmış olduğu ve kısa zaman önce yaşanmış olan katliamların hatırasının hızla silineceği izlenimini veriyordu. Çok uzun beklemek zorunda kalmaması böyle olacağı-nın ve hislerin insanı yanıltmadığının kanıtıydı. Ayrıca Milano'dan tek parça halinde çıkabilmiş olması da şanslı olduğunun göstergesiydi. Kabul edilmeyi beklediği oda-nın önünden “O” geçtiğinde öğlen olmak üzereydi.

Evet, evet. Eğer Strecci'nin kaderini biliyorsan sana bu-rada güzel Katerina'yı hatırlamak zor gelmeyecektir. Ka-terina, tam o sırada sevdiği yardımcısı ve arkadaşı Ma-riya ile orada bulunan Mardi'nin güzel kadını. Enzo'nun aniden ayağa kalkışını, Katerina'nın onun önünden geç-tiğini ve arkasına bakmadığını, o küçük yılan Mariya'nın uyarıcı bakışlarıyla yakışıklı Strecci'nin tam önünde dur-duğu ana kadar genç adamın Katerina'nın geçişini göz-leriyle takip ettiğini yalnızca hayal edebiliriz. Elbette bu nahoş konuyla ilgili olarak yardımcıyı saatler boyunca sor-gulamış olan ve daha sonra tekrar sorgulayacak olan ve ileride dönen bütün dolapları araştırarak olan piskopos-luk sorgucusu kardeş Giovanni raporunda bize bir şey-ler söyleyecektir.

“Beyefendinin gözleri görmüyor mu?” diye sorar Ma-riya, sevimli bir tavşan gibi.

Buna karşılık Enzo, bütün bu sahne boyunca şaşkın-lık içerisinde düşünmeden doğruca cevap verir:

“Özür dilerim hanımefendi, sizi fark edemedim.”

Mariya, hiçbir şey demeden aceleyle hanımefendisi-nin arkasından gider. Enzo ise biraz yorgunluktan biraz

da nefesinin kesilmesinden dolayı olduğu yere çöker ve oldukça tehlikeli hayallere dalar.

İşte söylenebileceklerin hepsi bu kadar; özel bir şey yok, bir şans ve rüzgâra söylenmiş birkaç kelime. İster inan, ister inanma; ama her şey böyle başlar. Bu bir aşk filizidir ki; şimdi iki genç kalbe yuvasını yapmış, üçüncüsü olan bitenin farkında değilken, dördüncüsü ise pembe hayaller kurmakta. Sen ise hâlâ yıldızların gözdesi olarak görüyorsun kendini; ama unut, *fratello*. Çünkü her zaman olduğu gibi, sana çoğunlukla iyi davranan falının, seni aldatması için gerekli olan ipler şimdiden çekiliyor bile.

Kısa zaman sonra kır saçlı Mardi, genç adamı kabul eder ve büyük bir cömertlikle kalenin sağından bir oda verir kendisine. Genç yolcu için sıcak su hazırlanmasını ister ve kalede mutlu günler geçirmesini diler. Şanslı bir şekilde son bulan yolculuğundan ve bütün kargaşadan sonra bu mutluluğu Mardi'de bulacağını umuyordu, en azından öyle görünüyordu.

Mardi, söylediklerinin ritmiyle omzunu sıvazlarken:

“Babana duyduğum saygı o kadar büyük ki evlat, onun yokluğunu hissetmemen için elimden geleni yapacağım. İnanıyorum ki; annenin doğduğu topraklara kolayca alı-şacak ve mutluluğu bulacaksın, hatta belki de bir eş. Bu süre içerisinde sahip olduğum ne varsa seninle memnu-niyetle paylaşırım sevgili Enzo.”

Strecci, bu gizlenmeden açığa vurulmuş samimi ifadelere kibarca teşekkür etti. Hâlâ Katerina ile ilk karşılaşmalarının etkisi altındaydı. Sonra kaderini sınarcasına, açıkça söylemek gerekirse -çünkü o genç bir adamdı- yaşlıların

söylediklerini boşa çıkarmamak gerekir diye geçirdi içinden. Tanrı'nın bu zekice alaycı yaklaşımını bağışlayacağına inanarak devam etti kendi kendine sessizce: “Dostlarımızın sevdiklerini bizim de sevmemizden daha doğal ne olabilir ki?” Ardından cömertçe Mardi'nin teklifine ekledi “Neden olmasın? Eğer Tanrı izin verirse ve şansım yaver giderse onu da, onu da paylaşacağız sevgili Mardi.

2

Sizler için Enzo Strecci'nin hikâyesinin henüz başlamış bulunduğu bu yerden müsaade ederseniz birkaç satlığıne benim hikâyemde o öğle sonu neler yaşandığına geçeyim ve birlikte keşişin odasındaki pencereden güneşin zorla görülebildiği zamana gidelim. Ancak böyle başarılı bir şekilde hikâye edebilmem ve başlamış olan bir hikâye ile başlattığım diğer hikâyenin birbirine bağlanması mümkün olabilir. Çünkü ikisi de hafızamda birbirine o kadar karışmışlar ki onları ayırmak mümkün değil ve sonuç olarak bu yaklaşımla bir okuma tarzı oluşturmak yapabileceğimiz en iyisi olabilir diye düşünüyorum.

Bu arada, ben artık ilk birkaç cümleden sonra sandalyeye çökmüştüm; ilk kızgınlığımı, buraya ne için ve kiminle geldiğimi unutarak. Enzo Strecci'nin kaderi hakkındaki hikâyeyi anlattığı tüm zaman boyunca keşiş hep ayaktaydı. Sahneleri canlandırıyor, konuşuyor, karakterleri oynuyor, onların düşüncelerini ve hayallerini açığa vuruyor, mektupların ve resmi yazıların içeriğini aktarıyordu. Her şeyi biliyor gibiydi ve aslında hikâyenin en başından bu sonuca varmak mümkündü.

“Bu gerçek bir edebi şaheser!” diye haykırdım, Enzo Strecci’nin hikâyesini anlatmayı bitirdiği anda.

“Siz onun hayatından bir roman yaratmışsınız!”

“Sana söylediğim gibi genç adam,” diye cevapladı keşiş.

“Bazen bana sanki bu yüzden buradaymışım gibi geliyor. Onun son isteğini yerine getireyim, ayaklarımızı bastığımız bu yerin derinliklerinde, bu bodrumda hayatının son günlerinde başına gelenler unutulup gitmesin diye. Zaman ve mekâna aldırmadan ben ve Strecci, bir şekilde birbirimizle ilişkiliz, en azından yaşamımızın aynı yerde sona ereceği hususunda. Ancak inanıyorum ki, başka şeyler de var. Birisi bir defasında yalnız olmadığımızı bilmek için yalnızca kitap okuduğumuzu ve hikâye dinlediğimizi söylemişti. Şunu da ilave etmek istiyorum ki; onları ölene kadar durmadan biriktirmemiz, dinlememiz ya da okumamız her birinin eşsizliğini aşma arzusundan kaynaklanmaktadır.”

“Hikâyeler bir yerlerde buluşabilir, kesişebilir veya örtüşebilir; ama asla aynı değillerdir. Ne hayat ne de edebiyat hanedanlık armalarıdır. Senin de bildiğin gibi genellikle bir armanın sağ köşesinde aynı arma bulunur, yine bu aynı armanın sağ köşesinde yine aynısı; sadece daha küçüğü ve zorlukla görülebilen armanın sağ köşesinde neredeyse görülemeyen bir tane daha ve bu şekilde sonsuza dek. Bu, asla insanların kaderinde böyle gitmez. Geriye sadece yakınlaşan, birleşen kaderler ve bu şekilde ortaya çıkan düğümler kalır. İnanıyorum ki, her hikâyenin bir bağı vardır, ters düz edilmiş bile olsa. Tabii ki, bu bağı tanımak lazım.”

Keşiş söylediklerinin altını çizmek ister gibi başını salıyordu.

“Enzo Strecci’nin kaderini iyi bilmekle kalmıyor aynı zamanda oldukça etkileyici ifade ediyorsunuz,” diyerek onu övmeye devam ettim ve bana anlattıklarını h   hayranlılıkla hatırlıyorum.

“Ben Rab adasındanım!” dedi. Bunu ilk defa söylüyordu.

“Bildiğim kadarıyla orada güzel Hırvatça konuşurlar” dedi kendi yaptığı espriye gülerek.

“Peki, ne zaman oradan ayrıldınız? Ne sebeple?”

“Kırk sekiz yılının yazında, yaklaşık elli yıl olmuş şimdi. O felaket dönemlerde ve işte o yüzden.

“1948 yılı! Kominform kararları? Tito’nun Stalin ile yollarını ayırdığı dönem, dedim şaşkınlıkla.

“Aynen yle, genç adam,” diyerek ayağ a kalktı ve pencereye yürüdü.

“Bu yüzden demek,” diyerek sorularıma devam ettim, yeni bir hikâyeye başlayacağını bilmeden; bu defa kendi hikâyesi, varyasyonların ve mizahın içinde yer almadığı.

Dışarıda, orman, güneşi çoktan yutmuştu; ama boğucu hava direniyordu. Keşiş sandalyesine döndü. Derin bir nefes aldı. nemli bir şeylerden bahsedecekmis ve yanlış anlamaya mahal vermek istemiyormuş gibi kelimeleri itinayla seçerek yavaş yavaş konuşmaya başladı. Sonunda, gökyüzü parıldayan yıldızlarıyla bir örtüye dönüşecek kadar karardığında onun hikâyesi gün yüzüne çıkıyordu.

“Evet, bir yönüyle o yüzden. Fakat bu defa izin verisen hikâyeye en önemli yerinden başlayayım: Yirmi sekiz haziranda Kominform kararlarının duyurulmasından birkaç gün sonra gemiyle Trieste’den[*] döndüğüm andan. Birazcık bugünküne benzer inanılmaz bir sıcak vardı, kırk sekiz yılı yazının başlarında. Neresi daha kötü bilemiyorsun; artık nefes almanın mümkün olmadığı içeri kısım mı yoksa deniz suyuyla biraz kafanı ıslattığın güverte mi? Trieste’den döndüğümü söylemiştim. Kominform’dan bir gün sonra babamın tavsiyesiyle temelli kalmak niyetiyle Trieste yoluna koyulmuştum. Buna rağmen bir an önce Rab’a dönmeye karar verdim. Hikâyemde kararlarının sebeplerini senin tahmin etmeni istiyorum. Şimdilik sana bu dönüşün bana çok pahalıya mal olduğunu söyleyebilirim sadece.”

“Rab’da, bu kırk sekiz yılının cehennem sıcaklarında sadece birkaç İtalyan aile kalmıştı ve bu günlere nasıl gelindiğine bakılırsa daha da azalacağı açıktı. Onların içinde babam kararında diyor ve ‘Uğruna savaştığım bu topraklardan gitmeye beni kimse zorlayamaz!’ diyordu. Daha düne kadar ailemize karşı, oldukça samimi olan ve dayanışma içinde olduğumuz yerliler pencerelerimize taş atmaya, bizimle el sıkışmaktan ve selamlaşmaktan kaçmaya başladılar. Bazen de bizi aşağılayıcı ifadeler kullanmaktan çekinmediler. Ama biz o yıllarda bunları etkisiz ve hafif baskı ve sindirme yolları olarak karşılıyorduk zaten. 1946 yılının mayısında babamın partiden dışlanmasından sonra ki buna sebep olarak yardım ettiğimiz akrabaların evinden

[*] İtalya’nın kuzeydoğusunda bir liman şehri.

bazı Kara Gömlekliler'in^[*] çıktığının iddia edilmesi gösterilmişti, milisler evimizin düzenli ziyaretçileri olmuştu. Daha düne kadar savaş zamanında ve sonrasında tüm sıkıntıları paylaştığı yoldaşlarının ihaneti babama çok ağır gelmişti, söylendiği gibi ülkeyi yeni temeller üzerine inşa etmenin gerektiği bir zamanda. Biz onu verandada yıkılmış gördüğümüz güne kadar resmi makamlara çaresizce masumiyetini kanıtlamaya ve eski görevine iadesine çalıştı. Kalbi, olanlara daha fazla dayanamamıştı.”

“Gemiyle Rab adasına yaklaştığımız sıralarda o, Benedikt Manastırı'nda bir hücrede neredeyse hareketsiz yatıyordu; belki de en azından benim güvende olduğum tesselliyle huzurlu. Ama işte her şey bu noktaya gelmiş oldu. Kalp krizi geçirdikten sonra bakımıyla yaşlı Ivanka ilgilenmişti. Ivanka, uzun yıllardır ailemizin bir üyesi, benim ikinci annem ve dadımdı. Asıl annem daha 1940 yılında zatürreden ölmüştü.”

“İhraçtan sonra babamı ağır bir cezadan kurtaran, halk arasında söylendiği gibi, komünizme olan güçlü bağlılığı ve bölgemizdeki ulusal kurtuluş mücadelesine desteğini ifade etmesi olmuştu. Belki de yanılıyordum; çünkü cezasının mahkûmiyetten tecride döndürülmesi şeklinde ortaya konan, hükümetin ona karşı hoşgörüsü sadece birisinin onun hakkında doğru yer ve zamanda bazı iyi laflar etmiş olmasından kaynaklanıyor olabilir ki, böyle zamanlarda işler böyle yürür. Yine muhtemelen bu şekilde bazılarının onun haksız yargılanmasına sebep olduğu gibi.”

[*] Kara Gömlekliler: 1920'li yıllarda başlayan İtalya'daki faşist hareketin silahlı üyeleri.

“Tam olarak babamın faşizme karşı ulusal kurtuluş mücadelesine katılma konusundaki inancı ve hızlı kararları dolayısıyla çocukluk günlerimi adamızdaki partizanların evlerinde saklanarak geçirdim. İşte senin hayretinin cevabı burada yatıyor, işte bu yüzden bugün bile bu kadar güzel Hırvatça konuşabiliyorum!”

“Savaşın sonunda sadece kısa bir süreliğine durumumuz değişti. Değişiklik hızlı bir şekilde başkalarının yerine kendi evimizde saklanacağımız gerçeğine dönüştü.”

“Kalp krizi geçirdikten sonra babam saplantılı bir şekilde benim geleceğim hakkında korkular yaşamaya başladı. Bununla beraber Ruslarla savaş haberleri bu korkusunu ayrıca güçlendirdi. Yatağa düştüğü tarihten itibaren sık sık bizim için artık burada hayat olmadığını; şimdi bizim aramızdan, İtalyanları kastederek, kurbanlar arayacaklarını ve o zaman kurbanlık koyunların kim olduğunun anlaşılacağını söylerdi kızarak. Burada acı bir şekilde her şeyin bozulduğunu, hikâyenin sona erdiğini ve dünya komünizminin mümkün olabileceğini göstermek için başka bir yer araması gerektiğini eklerdi. Buna rağmen Kominform’a kadar asla, kesinlikle gitmem gerektiği kararını vermemişti. Bugün benim varlığımın böyle durumlarda insanın kafasında yoğunlaşan ve ölüm anını hızlandıran zor düşünceleri dağıttığını düşünüyorum. Yaşlı Ivanka ile birlikte elimden geldikince onu rahatlatmaya çalıştım, panjurları ve perdeleri kapattım. Onu hiçbir şeyin huzursuz etmemesi için gayret ettim ve ben mutfakta gizlice onun kurtuluşu için dua ettim. Kendisi böyle bir durumdayken evinin içine kadar ulaşmaya cesaret eden azgınlığın farkına varmasına izin veremezdim.”

“Neden onun sözünü dinlemedim ve Trieste’den İtalya’ya devam etmedim? O zamanlar neden can çekişmekte olan babamı dinlemedim? Adada hayatta kalabileceğimi mi düşünmüştüm? Nasıl oldu da akrabalarımın ve tanıdıklarımın gidişi beni onların ayak izlerini takip etmeye ikna edemedi? Neden her geçen gün daha az benim olan ve beni görmekten mutluluk duyanların her an daha da azaldığı bir şehirde kalmak istedim? Tahmin ediyorum ki bu soruların cevaplarını merak ediyorsun. Hepsinin bir tek cevabı var; ama sırayla gidelim. Her şeyi gerçekte olduğu gibi kafamızda resmedelim. Ayrıntıları unutmayalım. Kaderin tuzaklarını gözler önüne serelim.”

iki

O, Mardilerin yemek salonunda görüldüğünde, Enzo Strecci bütün ahlaki değerlerinden bir anda sıyrılıvermişti. Bu her şeyiyle sıradan öğle yemeğini, şeytanın elleri hazırlamış olsaydı bile böyle hazırlayamazdı. Ancak kendini sıcak suya bıraktığında bir ara vicdanı rahatsız etmişti onu. Yine de o baştan çıkarıcı gülümsemesi ve umut verici bakışları olmasaydı belki de evin hanımefendisi, kendi can sıkıntısının huzurunu bozmaya cesaret edemeyecekti.

“O Lombardiyalı sizsiniz demek! Evimizde misafir olacağınıza çok sevindim. Size daha dikkatlice bakınca yardımcımın yüzünün neden kızardığını şimdi anlıyorum.” der cilveli ve kısaca.

Enzo, bu sözleri söyleyenin bakışlarıyla titredi, sonra kendine gelerek ve biraz da gücenmiş bir şekilde kendi kendine, “Bu beni acemi bir çaylak mı zannediyor? Nasıl bir yardımcıymış bu? Benim geleneklerime göre birisinin evine gittiğimde önce ev sahibini selamlarım.” Sonra kendi ifadesine içinden güldü. Yanaklarına tekrar kan doldu ve kaşlarını kaldırarak ilk yemini atmaya cesaret edebildi:

“Hizmetçileri hanımlarıyla boy ölçüştüğüne göre bu millet harika bir millet olmalı.”

Genç adam, Katerina'ya ilk anda biraz kaba gibi gelir, aynı zamanda en az o kadar da sevimli. Kısa bir an karasızlıktan sonra sempati galebe çalar. Mardi, bir kahkaha atar ve sanki ilahi bir güç onu tekrar o konuya iter gibi ekler:

“Sevgili Enzo, gidişata bakılırsa sonunda burada kendine bir kadın bulacağını şimdiden görüyor gibiyim.”

Mardi, bu sözleri Mariya'ya bakarak söyler. Bu arada bu sözler gerçeğin yolunda sağlıklı gözlerin yanından kör gidilebileceğini ispat etmektedir. Bunun üzerine yardımcı kız çabucak başını ellerin arasına alarak safiyane düşüncelere dalar: “Umarım, söylediklerinizi Tanrı da duyuyordur efendim!”

Enzo, bir şekilde bilseydi ki, ihanete uğrayan çok rahat kılıç çeker, sonu bu şekilde bitmezdi: Mardi'yi o anda gözleri kapalı dinler ve yakıştırdığı o kişi ile evlenirdi. Ayrıca bu hiç de fena bir seçim olmazdı, eğer neyi kastettiğimi anlıyorsan.

Demek ki, Tanrı da öyle istemiş olmalı ki aynı akşam başpiskoposun habercisi geldi ve ardından Mardi, atların hazırlanmasını emretti. Birkaç saat sonra başpiskoposun Rimini'deki ofisinde kabul edilmişti bile. Kendisinden aldığı güvenilir bilgilere göre her yer Habsburg ajanları ve dalkavuklarıyla kaynıyordu ve bolca bilgi sızıyordu. Herkesten şüphelenilebilirdi ve savunmayı güçlendirmenin yanında içeride de kontrol sıkı tutulmalıydı.

Kendine ve yapmak zorunda olduğu bu işlerden dolayı babasından miras kalan aristokrat soya küfür ederek geçirdiği bu süre zarfında, kendi evinde hiç hoş olmayan bir sahne yaşanmaktaydı. Francesco Mardi'nin gölgesi kaybolur kaybolmaz onun kocaman evinde özgürlük rüzgârları esmeye başladılar. Katerina, her zaman olduğu gibi kendi düşüncesine göre, halka hükümdarın kalenin dışında olduğunu, ama bayrakta kızgın vasağın pençeleriyle temsil edilen onun koruyucu ellerinin halkının kaderini tayin etmeye devam edeceğini haber vermesi gerektiği için muhafızlara büyük kuleye Mardi bayrağını çekmelerini emretti. Muhafızlar kurnaz hanımefendilerinin tertipleği gibi gece veya gündüz, sevgili hükümdarlarının dönüşünü fark eder etmez bütün borazanları öttürmek zorundaydılar. Mardi, Katerina'yı en azından geceleri borazanları öttürmekten vazgeçirmeye çalıştı ama o onun aşkının uykudan daha güçlü olduğunu iddia ederek (senin de anlayacağın gibi bu ifade banallik antolojisindendir) bundan özellikle vazgeçmek istemedi. Ne olursa olsun biricik kocasını uyanık karşılamak istediğini, vesaire, vesaire.

Ve bu defa da her zaman olduğu gibi ertelenemez politik sorunlar onu akşam yemeğinde Katerina'nın yanından uzaklaştırdığında Katerina memnuniyetle, ihmal edilme duygusunu umursamadı.

Genç Lombardiyalının onun ufkunda boy göstermesinden çok daha önce Mariya kendi isteğiyle, bunun benzeri akşamlarda hükümdarın masasında hanımefendinin can sıkıntısını almak için bulunurdu. Enzo'nun gelmesiyle birlikte süregelmış alışkanlıkların yok olmaya başladığı

görüldü. Koridorlardaki koşuşturmalarla, hizmetçilerin olağandışı telaşlı halleriyle Umberto'nun sesi ve çalgıcıların eşliğinde sıkça yapılan sohbetlerle bu açık bir şekilde görülebiliyordu. Mardi'nin seyisinin, eğer mümkünse, bir haberle gelmesi herkesin mutluluk ve sevincinin katlanmasına sebep olacağı için heyecanla beklenirdi.

İşte böylece bu yaygaralar Enzo'yu öğle sonu uykusundan uyandırır. Kalkar kalkmaz küçük Beppo odasına dalar ve evin hanımefendisinin kendisini bir an önce yemek salonuna beklediğini iletir. Beppo, mesajı ilettikten sonra aceleyle, başlamakta olan eğlenceye katılmanın telaşıyla dışarı fırlar. Bana hak verirsin ki, bu bizim zamanımız için bile tuhaf bir durumdur. Enzo, kapıda onu yavaşlatarak sorar:

“Ufaklık sizde hep böyle midir?”

“Sadece gitmişse, eğer ihti..., affedersiniz Bay Strecci, Efendi Mardi demek istedim.” der safça, fakat saygılı bir şekilde. Bu cevabıyla suratına bir tokadın ardından gülmüş bir sikke almakla bu adamın sıra dışı birisi olduğu sonucuna varır.

Enzo, yemek salonuna girdiğinde topluluk hâlihazırda tadılacak olan her şeyin tadına bakmıştı. Umberto, bağ kızı ile sığır çobanı ve yaşlı efendi ile genç hizmetçi hakkındaki şarkılarını söylemişti bile. Topluluktakiler onu başlarıyla selamladılar ve Umberto şarkısını tamamlamak için acele ediyordu. Bu yüzden papazın ahlaksızları uyardığı son mısralarında hata yaptı:

“Günahkâr ruhlar içinde barındığı için Eriha'ya borular üflenir.”

Katerina, onu önemli bir misafir olarak tanıttuktan sonra topluluktaki herkes ona doğru dönerek daha samimi bir hoş geldin ifadesi sunar.

“Canım, burada da insanlar eğlenmesini iyi biliyorlar, benim Milano’mdakiler gibi!” diyerek giriş yapar Enzo; ama tam o sırada birisi o an için patavatsız bir şekilde, “Yaşasın Milano!” diye haykırarak araya girer. Enzo, bu kahramanın narasına aldırmadan neşeli bir ses tonuyla devam eder:

“Ailemin evinde bu tip eğlencelerle büyüdüm ve bu yüzden burada da böyle sahnelerin yaşandığını görmek beni gerçekten mutlu etti. Neşeli hizmetçiler hayranlıkla hayran olmaya değer olanlara hizmet ediyor.” Bunu Strecci’nin Katerina’ya doğru ilgi dolu bakışları takip ederken, mutfakta saf bir genç kız bu bakışlara iç çekmektedir. Ve alkışlar duyulur. Bu bahçenin, bizim akılları baştan alacak kadar çekici Enzo’muz için açmakta olan diğer bütün cezbedici çiçeklerinde olduğu gibi bu jestin Mariya’nın kalbinde ne kadar acı ve ne kadar rahatsız edici yer ettiğini bilseydi.

“Şu çalgıyı bana verir misiniz?” der genç adam artan bir çılgınlıkla ve aslında bir soylu çalgısı olan bu müzik aleti aniden zina, aldatma, günah, suç ve Tanrı’nın hoşuna gitmeyen her şeyi başlatan sihirli bir araca dönüşür.

Enzo’nun o akşam söylediği şarkıdaki hanımefendinin iki güneş gibi parlayan gözleri, yıldızlara hayat veren rüzgârdan saçları, aynı bizim Katerina’mız gibi aynı zamanda süttten daha beyaz bir teni, aynı bizim Katerina’mız gibi elbisesinin içinde saklı iki güvercin ve dizlerin bağını

Şarkının sona ermesiyle bir alkış daha gelir. Sonra Enzo, yorgunluğunu bahane ederek daha fazla kalamayacağını ifade eder. Ve onun gidişini hayranlıkla takip eden bakışların Katerina'nın dikkatinden kaçmadığını söyleyebilirim.

3

Hastalıktan bitkin düşmüş olan babam, gerçekte kendimi Trieste yolunda bulduğumdan aylar önce, radyonun Kominform kararlarını duyurmasından sonraki gece olduğu kadar kesin bir şekilde gitmemi istemiş olsaydı, inan bana, bütün kalbimle kabul ederdim. Aslına bakarsan ailesi partiden dışlanmış ve partizanlar tarafından sahiplenilmiş olan on sekiz yaşında bir İtalyan genci için yeni Yugoslavya'da artık yer yoktu. Belki savaş sırasında bir tarafta kalmayı ve geçici olarak birilerinin himayesi altına girmeyi başarabilenler için yarın daha iyi bir hayat bekliyor olabilirdi. Ama bir şekilde bana öyle geliyordu ki rejimin babamı hayal kırıklığına uğrattığı günden itibaren bizim için gelecek, zamanla çabucak sönecek olan babamın odasından meydan okuması halini almıştı. Bununla birlikte Kominform'dan önceki dönemlerimde Rab adasını çoktan terk etmiş ve İtalya'nın kuzeyinde kendilerine yeni bir yurt arayan akrabalarım ve arkadaşlarıma yakın olmak istemiştim.

Bana son olarak hazırlanmamı ve ertesi gün yola çıkmamı söylediğinde oldukça geç olmuştu. İnadi ve güçlü

yaşama arzusu, “onu” bir anlığına görebilme fırsatı vermişti bana.

Haziranın ortalarıydı ve yola dayanan bahçemiz tamamen çiçeklenmiş ve rengârenk bir hal almıştı. Güneşin, gökyüzünün berraklığını hafif kararmaya bıraktığı ve cırcır böceklerinin cırlıtısını içinde barındıran zamanların bir yerinde, içinde bir yerde durduğunuzda evin bütün bahçesinin, çevresinin aksine kara bir çarşafı kaplanmış gibi görüldüğünü keşfedebildiniz. O zaman evimizin oradaki en büyük evlerden biri olduğunu ve Rab’ın neresinden olursa olsun görülebildiğini, ayrıca isterseniz şehrin bir yakasındaki Aziz Fumija körfezindeki gemileri ve diğer yakasındaki Rab limanının durgun sularını gözlemleyebileceğinizi fark edebilirsiniz.

Birkaç kız arkadaşıyla çitin kenarında durup daha kırmızı ve ekşi olan böğürtlenleri toplamaya başladığında henüz günün o vaktine gelinmemişti. Onlardan birisi sinice “Dikkat et, bunlar faşist böğürtlenleri!” demeseydi, onları fark etmeyecektim bile. Bu beni çok fazla rahatsız etmemişti; kaygılandığım tek şey babamım uyuyor olup olmamasıydı. Gidip kontrol etmeye karar vermişim ki onlardan birinin politik açıdan sakıncalı ve kınayıcı bir tarzda konuşmasına kulak kabarttım:

“Yüz defa faşist olsalar da bence problem yok.”

Bu sözler üzerine ilk olarak, bunun en iyi zamanlarımız olduğunu ve buna dayanamadığını söyler. Bununla neyi kastettiğini anlamamıştım; onun cevabına mı, bize mi yoksa böğürtlenlere mi? O küstah sesi tekrar duydum: “O zaman gidip beni ihbar et, işine yarayacaksa.”

Artık gidip bakmam gerekiyordu. Kader ağlarını örmeye başlamıştı.

Babamım uyuyor olduğundan tamamen emin olduktan sonra balkona çıktım. Varlığım hemen fak edilmişti.

“Faşizme ölüm, yoldaş Nikolo!” diye selamladı birincisi, o dönemde olması gerektiğı gibi. Fakat artık daha az saldırgan. Andjela olarak tanıdım kendisini; oldukça çekici bir sarışın olmasının yanında Rab Komünist Gençler Birliğı’nin lideri.

“Halka özgürlük, Andjela! Peki, böğürtlenlerim hoşuna gitmezse ne olacak?”

Başını eğdi ve biraz yüzü kızarmıştı.

“Nikolo, öyle demek istemedim. Neler konuşulduğunu biliyorsun.”

“Demek yine de iyiler,” diyerek espri yaptım. Andjela öyle bir güldü ki bizim genç komünist liderimizden geriye pek bir şey kalmamış gibiydi. Benim pek de ciddi olmayan eski flörtümün bizim faydamıza meyve verdiğini görmekten mutlu olmuştum. Hemen o anda asi olanı seslendi:

“İyiler, iyi, faşistlerin bile olsalar,” bana dil göstererek ve yavaşça yolun aşağısına doğru ilerleyerek. Bu Andjela’ya ciddileşmesi için bir işaretti. O da arkadaşlarıyla aceleyle buradan uzaklaşmadan bu kızın kim olduğunu öğrenmem gerekiyordu.

“Andjela, kim bu kız?”

“Şibenik’ten geldi. Adı Petra. Babası milislerin yeni kumandanı,” diyerek giderdi merakımı.

Ve işte böyle başlamıştı. Herkesin oldukça gülünç ve önemsiz olarak nitelendirebileceği, kolayca unutulabilecek bir şekilde. Ama ben, görüyorsun işte; o kayanın üzerinde hayatımı içinden çıkılmaz bir hale getiriyorum. Sana daha önce dediğim gibi, kaderin ağları.

Üç

Bütün bu çılgınlıklar ve eğlenceler Romagna ormanlarının gizleyemediği tek şeydi. Mardi, eve gece yarısından sonra dönmüştü. Sadece “Bu politika kuru sert bir ekmek parçası gibi” demişti. Ve sadık bir eş olarak Kate-rina “Ben de senin sert karınım” dedi. Francesco, onun aklından neler geçirdiğini bildiğini düşündü ve atların sabah erkenden, bu defa av için, hazırlanması emrini verdi. Ayrıca başpiskoposun sözlerinin onu pek fazla uyutmadığını da söylemekte fayda var.

Enzo, o gün şafak sökerken küfrederek uyanır, Umberto'nun öttürdüğü borunun bir iğne gibi delici sesiyle. Pencereye gider ve av çantasının tepesine dikilen bayrağın dalgalanışını ve kendisine bir şekilde düşünceli ve kaygılı görünen Mardi'yi seyreder.

“Daha gün bile doğmadan nereye böyle arkadaş?” der, henüz yitirmemiş olduğu iyi niyetiyle.

Katerina, Mardi'den önce cevaplar: “Bay Strecci, güneş doğudan kendini göstermeye hazırlanıyor. Eğer ormanlarımızı daha yakından keşfetmek istiyorsanız şimdi tam zamanı.”

İnsanın ne düşüneceğini bilemeyeceği bu sözlerden sonra akıl almaz güzellikteki Katerina, arkasında düşünceli görünen Mardi ve dün gecedен kalma yirmi hizmetli, atlarına bindiler.

Enzo, onları sabahın serinliğinin tadını çıkardıkları harika koruluğun sonundaki dereye yakaladı. Topluluk ava odaklanmış, bir tavşan sürüsünün etrafını nasıl saracaklarını planlamaktaydılar. Bu kalabalığın içinden ilk ayırt edebildiği Mariya'nın kendisine doğru yönelmiş atıydı. Mantığın gerçeklerine hiç aldırmadan anlaşılmas beklentiler içerisinde aşkın kendisinde böylesine dramatik, sıradan ve trajik bir olguya dönüştüğü Mariya. Enzo, onun kendisine aceleyle söylediği her kelimenin arkasından heyecanla nefes alıp verişini fark edebiliyordu. Mardi, hanımefendisinin kendi başına yapmış olduğu, tavşan gulaşı ile ilgili planın içeriğini anlatan bir dizi talimat. Hanımefendinin en sevdiği oyunda hükümdarın desteğini alamadılar; çünkü hükümdar Mardi'nin ruhen orada olmadığı ilk bakışta bile belli oluyordu. Mariya, Enzo'nun kibarca fakat çok da gönülden olmayarak cevapladığı son cümlesine bir gülümseme kondurmuştu. Mariya, çabuk, net ve doğru düşünmüştü; aşkı uğruna savaşması gerekiyordu. Ama ne yazık ki bu düşüncenin temelini pek sağlam olmadığı söylenebilirdi. Mariya, Enzo'nun atı Katerina'ya doğru yöneldiği için olsa gerek hiç de zorlanmadan atın kuyruğunu sıkıca kavradı.

“Sevgili Enzo, tam da karımın uğraşına yardım etmek için bekleniyormuşsunuz,” diye seslenmişti, zavallı Mardi.

“Tabii ki, hiç şüphesiz ve tam anlamıyla,” dedi Katerina, o bilinen ses tonunu dayanılmaz el hareketiyle tamamlayarak. O kadar çekiciydi ki, insan sonunu hiç düşünmeden, her ne olursa olsun, oracıkta ona ruhunu verebilirdi.

“Aslan benim göbek adım.” diye cevapladı Enzo şakayla ancak hak verirsin ki, oldukça bayağı.

“Öyleyse beni takip edin!” diye emretti Katerina ve hizmetçiler yakınlardaki bir ağacın altında dinlenmeye karar vermiş olan yaşlı Mardi’yi arkalarında bırakarak, bütün ormanı titreten bir uğultuyla; kimi at üzerinde, kimi köpeklerle, bazıları da yaya olarak koşuşturmaya başladı.

Güneş henüz ormanın üzerinde görünmeye başlamıştı. Katerina’nın hızlanmasıyla, Enzo da güçlü bir şekilde atını mahmuzlar ve Mariya da hiçbir şekilde onlardan geri kalmaz. Katerina, bir ok gibi asırlık sık ağaçların arasına dalarken Enzo’nun geride kalmasına izin vermediği zayıf atı tehlikeyi hissetmişti ve tabii ona gözden kaybolma fırsatını vermek istemeyen Mariya da fazlasıyla. Bu talihsiz gerçek, tekrar ediyorum Katerina’nın bilinmeyen bir yöne bir ok gibi gittiği gerçeği, bu küçük kıza planlarının büyük kısmının başarısız olduğunu ve başka bir planın uygulamada olduğunu açıkça söylüyordu. Bunu tam anlamıyla anlayamamış olsa da bu çılgın koşuşturmada bunu en azından hissetmişti.

Katerina, ani bir şekilde bir tarafa döner ve çamların arasında kaybolur. Enzo da ona ayak uydurmayı başarır. Mariya, onların atlarının derin izler bıraktığı yerde durur. Orada mümkün olduğunca sessizce ama hıçkırarak

ağlar ve ilk defa, tam olarak farkında olmadan koruyucu azizesine nefret duyar; genç bir kalp için oldukça sağlıklı-sız bir duygu.

Bu arada Enzo, Katerina'nın oldukça gerisinde kalmıştı. Birkaç dakika atın toynaklarının izlerini ve ezilmiş çalıları takipten sonra onun küçük bir pınardan sakince su içen atını fark etti. Suya yaklaştığında onun yüzünü ve boynunu yıkayışını izledi. İşte o anda bu kadın için seve seve neleri feda edebileceğini düşündü. Fakat liste, çok uzamadan onun ani dönüşüyle kesildi:

“Ah, iyi ki sizsiniz! Neden bana öyle tuhaf bakıyorsunuz?” dediği anda Enzo, onun şaşırması gibi görünmeye çalıştığını anlamıştı.

“Korkmuş görünüyorsunuz.”

“İnanın bana Bay Enzo, korku burada tam yerinde olurdu. Bu orman her çeşit haydutla dolu ve kısa süre önce kocamın da söylediği gibi Habsburg casuslarıyla. Sizin durduğunuz yerde onları görmek istemezdim.”

“Yemin ederim ki, sizin yerinize onlarla karşılaşmış olmak beni de çok mutlu etmezdi,” diye cevapladı, daha zekice bir şey düşünemediği için kendine kızarak.

“Bütün tavşanlar kaçtı, gördünüz. Ne yapacağım şimdi ben?” dedi üzgün bir şekilde.

“Dinlenin biraz, böylesine bir mücadeleden sonra.

“Yoruldunuz mu yoksa Bay Enzo? Buraya gelin ve serinleyin biraz. Mariya'yı kaybettiğimizi fark etmediniz.”

Mariya da nereden çıktı şimdi diye düşündü Enzo, ona yaklaşırken.

“Hayır, gerçekten fark etmedim. Siz beni çok uzaklara sürüklediniz, Katerina.

Ve cümlesini daha bitirmeden onun elini bulmuştu bile. O ise ona gücenmişçesine bakarak bir kedi gibi aniden geriye çekilmişti. Fakat elini Enzo’nun elinde gönulsüz birinin bırakmayacağından daha uzun tuttuğu gerçeği Enzo’nun gözünden kaçmamıştı. Bir adım geriye çekilip başını eğerek özür diledi.

“Affedersiniz Katerina. Bana ne oldu böyle anlayamadım. Bu yarış benim aklımı başımdan almış olmalı.”

“Bugün diyebiliriz ki, elini tuttuktan sonra ona söylediği her şey tam bir nezaket örneği olmasına rağmen Katerina, onun son sözlerinden biraz ürkmüştü. Bunun üzerine böyle bir durumda, bir insan ne kadar temkinli olabilirse o şekilde cevapladı onu. Kendisine sanki yerinden fırlayacakmışçasına ve yüksek sesle atıyormuş gibi gelen kalbinin onu ele vermesinden korkuyordu:

“Tasalanmayın Enzo. Öyle olmalı mutlaka. Sabah havası sizi sarhoş etmiş gibi.”

Hızla atına atladı. Yaklaşmakta olan hizmetçilere doğru aceleyle yol almaya hazırlandığı anda ona dönerek:

“Bana öyle geliyor ki, bu küçük kız size âşık. Aklınızda bulunsun.”

Katerina, hizmetçilerle birlikte yol aldı, Enzo ise yavaşça yaşlı Mardi’nin altında uyuduğu ağaca doğru yöneldi. Her yönden heyecanlı avcılarının gürültüsü ve arada zafer naraları duyuluyordu. Hanımefendinin avının neticesi iki yetişkin sağlıklı insanı doyurmaya zorla yeterdi. Ama zaten avın amacı da bu değildi. Burada keyfi yerinde olan

hanımefendi, Mardi'nin adının arkasında gizli başka bir şeyin avını yapıyordu. Bununla birlikte, bu defa da hizmetçilerin ne aşkı ne de coşkusu Mardi'nin hanımefendisinin neşesizliğini ve açlığını gideremedi. Başladığı oyunu bitirmeye istekli olduğu açıktı.

Seyisler, az sayıdaki tavşanları torbaya koyarken, diğerlerine de biraz dinlenme fırsatı doğmuştu. Bu arada Mariya, Katerina'ya, çağlayan hırçın nehirler gibi taşan fakat hanımefendi Mardi'nin içinde filizlenmeye başlayan aşkın sarhoşluğuyla, önemini kavrayamadığı acı sözler telaffuz etti.

“Hâlâ Lombardiyalı ile yarışıyor gibisiniz, hanımefendi.”

Katerina, gelmekte olan zehri savarcasına isteksizce elini salladı ve dişlerini sıkarak fakat aynı zamanda açık yüreklilikle:

“Yorgunum şimdi Mariya. Haydi, efendi Mardi'ye doğru gidelim.” dedi.

Bu arada, Enzo çoktan bu koşuşturmanın başladığı yere varmış ve Mardi'nin yanına oturmuştu. Matarasını açmasıyla Mardi, alkolün keskin kokusuna uyandı ve yarı uykulu bir şekilde şişeyi eline aldı

“Bunun gücümü geri getirmesini umuyorum, sevgili Enzo. O kadar bitkinim ki, Tanrım! Sanki o başka bir dünyada yaşıyor. Bir kadına vatanın tehlikede olduğunu nasıl izah edersin?”

Görevini yaparken duyduğu gururu da gizlemeyerek işinin zorluklarından bahseder.

“Gereğinden fazla iyiyim ben. Bu yüzden her şey bu şekilde gidiyor. Onun için öldürebileceğimi biliyor.” diye devam etti; rahatlamış, toz bulutuna aşkla bakarak ve atların ormanı titreten hengâmesine kulak kabartarak.

“O noktaya gelmeyecek herhalde.” dedi Enzo, kendisini ve onu rahatlatmaya çalışarak.

“Bunu kimse bilemez. Ama bırakalım şimdi bunları. Habsburg’a karşı dikkatli olmalıyız. Bugün halkıma olağandışı tedbirler alacağımı duyuracağım.”

“Tehlikeli mi? Ne yapmamız gerekiyor?”

“O kadar ki, şu anda Rimini’de anneler daha saat beş olmadan çocuklarını içeri alıyorlar.”

“O kadar erkenden mi?” dedi Enzo kaygılı ve her hecesine vurgu yaparak. “Muhafızları güçlendirin, efendim.”

“Öyle yaptım bile.” diye cevapladı Mardi, sesinde belirgin bir rahatlıkla. “Kimse benim yurdumu tehdit edemez genç adam.”

“Ayrıca buna kim cesaret edebilir ki?” diyerek sonuca bağladı sohbeti Enzo, içkisinden bir yudum alarak ve bir kez daha, güvenlik ve bencillik sunan bu değerli insanın tüm temiz kalpliliğini kabul eder ve garip bir korunmuşluk hissine kapılır. Fakat aynı zamanda Mardi’nin bu kısa konuşması onun kalbine bir korku esintisi de salar: Ah, yoksa kendiyi mi çelişiyordu!

Hemen kaleye doğru yola koyuldular. Avı taşımak için iki torbanın yeterli geleceği sonucuna vardıktan sonra küçük Bepo’yu torbaları çabucak mutfığa yetiştirmesi için gönderdiler. Bepo, birkaç sülün, bir domuz yavrusu ve daha önce sözünü ettiğim tavşanları kaleye taşıymıştı bile.

Topluluk, yorgun bir şekilde kaleye doğru neredeyse sürünüyordu. Güneş, gökyüzünde tepeye ulaşmıştı bile ve Katerina'nın avcı takımının yüzlerinde çeşitli yorgunluk emareleri görülebiliyordu. Mardiler, Enzo'nun hemen önünde yavaşça ilerliyorlardı. Böylece Enzo, Francesco'nun, hanımının yüzündeki bitkinliği görerek ona sitem edişini duyabilmişti:

“Ama sevgili karıcığım! Avın bir erkek oyunu olduğunu söylemiştim ben sana. Bir hanımefendinin bunu yaptığını kim nerede görmüş? Bu sana göre bir iş değil. Bunun sana zarar verdiğini görüyorsun; vazgeç bu işten. Öyleyse neden bu inat sevgili?”

Vesaire, vesaire. Ne kadar da sıkıcı ve bunamış bu ihtiyar diye düşündü oradaki iki akıl neredeyse aynı anda ve ihanet edercesine.

O karşılaşmadan iki gün sonra sabah henüz kimsele-
rin olmadığı bir zamanda kendini hâlihazırda hissettir-
meye başlamış olan bunalıcı sıcakta biraz serinleyebil-
mek için plaja gittim. Denizden çıktıktan sonra bir çam
ağacının altında rahatlamamın tadına sonuna kadar var-
mak için Enzo Strecci'nin tanınmış şiir kitaplarından bi-
rini yanımda götürdüm. Bunlar karanlık günlerinden önce
yazdığı şiirlerdi. İşte o sabah bana o anda benim melan-
kolimle örtüşüyormuş gibi gelen mısraları okudum. Bun-
lar benim hikâyemin mottosu olacak ve altında yattığım
mezar taşımın üzerine kazınacak kadar değerliler:

*Hercai kalbime yalnızca bir yemin azap verir
Başıma gelenler unutulmasın diye.*

Birisi sürpriz bir şekilde elleriyle gözlerimi sarmaladı-
ğında çok zaman geçmemişti. Bunların bir kadın eli ol-
duğunu hissetmiştim ve ilk anda onun bağırarak böğürt-
lenlerimi sevdiğini söyleyen o sivri dilli yaratık olduğunu
düşündüm. Onun kalın ve koyu saçları, tehditkâr dili,
hafif Yunanlıya çalan burnunun üzerindeki alaycı gözleri

beynimde göze almaya değer bir meydan okuma halini almıştı. Ve bu heyecan verici, büyüleyici hayal benim Tanrı'nın hoşuna gidecek işlere karşı şiddetli dürtümü rahatsız etmedi. Vücudumu bir sıcaklık sardı ve:

“Demek böğürtlenlerimi beğendin, öyle mi?”

Fakat bunun üzerine eller hemen çekildi ve sesini duydum:

“Kızma Nikolo, Onları öylesine söyledim.”

Hayal kırıklığına uğrayarak onun Andjela olduğunu anladım. Denize bakarak benden uzaklaştı. Sanki sordüğüm soru onu şaşırtmıştı.

“Nasıl olduğunu bilirsin, bu şekilde olmak zorunda,” diye ekledi üzgün bir şekilde ve kendini aklamaya çalışmasına.

“Hem benim böğürtlenlerime nasıl dil uzatabilirsin ki, Andjela? Henüz daha kırmızılar, değil mi? Hem ben genç bir komünistin üzerinden yükselebileceği birisi miyim ki?”

Bu şekilde işe biraz şaka karıştırarak onu neşelendirmeye çalıştım; fakat o tam tersine yüzü kızarmış, inatla dalgalı denizi seyretmeye devam etti. Daha sonra neşeli bir şekilde konuyu değiştirdi:

“Bugün iskeleye gelecek misin?”

“Belki,” diye cevapladım, hâlâ o sevimli yarattığı düşünürken.

“Arkadaşların da orada olacak mı?”

Sinirli bir şekilde elindeki taşı fırlattı ve sonra bana kaşları kalkık bakarak:

“Neden soruyorsun? Yoksa içlerinde hoşlandığın biri mi var?”

“Yok, yok öylesine soruyorum işte.”

“Yani hiçbirini beğenmiyorsun, öyle mi?”

Bu artık bir tuzak sorusuydu.

“Hepiniz güzelsiniz işte.”

“Ama birisi yine de senin için daha güzel!”

“Karar veremiyorum,” dedim kaderinin kendisine taşımaktan hoşlanacağı bir yükü yüklediği bir insan gibi gülümseyerek. Fakat Andjela oyunu devam ettirmedi ve neredeyse aşağılanmış gibi davranarak ayağa kalktı.

“O yeni gelen kız değil mi? O kızdan hoşlanıyorsun.”

Cevabımı beklemeden koşarak uzaklaşmaya başladı.

Birkaç adım sonra aniden durarak bana endişe verici bir cevap verdi:

“Babasına dikkat et. Söz konusu kızı olunca onu hiçbir şeyin durduramayacağını söylerler.”

Bu uyarısını dudak bükerek, gücenmesini de on sekiz yaşındaki bir genç kızın küstahça gururu olarak karşıladım. Ne derecede olduğunu kimse bilemez ama ileride başıma gelecek olan felaketlerde onun da payı vardı. Yavaş adımlarla evime dönmekteyken Andjela’nın suçlamaları kulağımda güzel bir olasılık olarak yankılandı; sıradanlaşmış ve tükenmiş olan çevremde ortaya çıkan yepyeni bir heyecan. Bu karşı konulmaz bir şey ise, olanaksız düşüncelerde bile, kalp ve akıl bundan beslenerek güçlenir.

Arzularımızda mı yanlış giden bir şeyler var, yoksa bizi şeytan mı hep beraber uçurumun kenarına sürüklüyor

bilemiyorum; ama benim o gün bahçemde gördüğüm, kendimi kaderimin ellerine bırakmaktan başka bir yolun olmadığını söylüyor bana. Eve yaklaşmaktayken aynı böğürtlen dallarının sanki birisi içeri taraftan onları koparıyormuş gibi sallandığını gördüm. Bu olasılık bana çılgınca geldi çünkü Ivanka'nın henüz yarı olgunlaşmış böğürtlenleri toplamayacağını biliyordum. Adıyla seslendim; fakat cevap alamadım. Bahçeye bir hırsız gibi saklanarak girdim; ancak gizlenmeme rağmen tanidik bir ses tarafından yakalanmışım.

“Yine mi Andjela!” diye artık tamamen karanlığa bürünmüş odanın bir ucundaki sandalyeden sabırsızca seslenerek keşişin sözünü kestim.

“Keşke o olsaydı,” dedi keşiş duraklayarak. Konuşmaya başladığında kim olduğunu anlamışım:

“Günden güne daha da güzelleşiyorlar. Seni bilmem; ama ben onları ekşiyken seviyorum. Olgunlaştıklarında iyi değiller. Bu onların sonunun yaklaştığının işareti bana göre.”

“Bir gün bana dil çıkarıyorsun; ama şimdi de bahçemde turluyorsun,” dedim sakın ve soğukkanlı görünmeye çalışarak. Fakat göğsümde sanki küçük bir Afrika orkestrası çalmaya başlamıştı. Küstahlığı, dik başlılığı ve bana yaklaşımındaki cesareti biraz korkutmuştu beni. Bu yüzden, oldukça ekşi böğürtlenleri toplar gibi yaparak bakışlarımı gizledim.

“Peki, kalbinde de turluyor muyum?” diye sordu gözlerini ayırmadan. Bense o anda bocalamamak için kesin karar almışım. “Orada nasıl duruyorum?” diye devam etti.

“Oraya kadar ulaşman biraz zaman alabilir,” dedim. Ona karşı ne kadar gizemli ve kurnaz davrandığımı görüyorsun.

“Bunu göreceğiz,” dedi ve sonra bana bir adımlık mesafeye kadar yaklaştı. Bir taş kadar sakindim ve zaten hayatım pahasına da olsa bir milim geriye gitmezdim. Parmaklarının arasına aldığı böğürtleni, sanki onu yeni baştan şekillendiriyormuş gibi yavaşça dudaklarımın üzerinde gezdirdi ve hemen sonra hızla kendi ağzına aldı. Ardından bir kez daha, bu defa üzerindeki bütün böğürtleni göstermek için bana dilini çıkardı.

Heyecandan yüzümdeki kan büsbütün çekilmiş olmalıydı; çünkü o kahkaha atarak aynı sözleri tekrarladı:

“Bunu göreceğiz,” yüzü bana dönük uzaklaşarak. “Hey, babamla tanış. Onu takip ettim buraya kadar. Kendisi yukarıda.”

“Ne!”

Bu beni sarsmış ve bu hayal dünyasından geri getirmişti. Aniden Andjela’nın uyarısını hatırladım.

“Şşşşt, sessiz ol!”

İncir ağacının arkasında kayboldu. Bense aklımda Andjela’nın sözlerini gözden geçiriyor, biricik kızı söz konusu olduğunda gözü hiçbir şeyi görmeyen bu tehlikenin onun babası olduğunu düşünüyor ve ona âşık olduğumu ve neticede gerçek bir âşık gibi bu uğurda her şeyi göze almaya hazır olduğumu anladıktan sonra bile bunu içimden tekrar ediyordum. Her halükarda Petra’nın ikazı beni korkutmuştu. Yine de bir an için şüpheye düştüm

ve kendimi avutmak istercesine bunun onun aptalca şakalarından biri olabileceğini düşündüm.

Doğru söylüyordu. Petar Nijetiç, babamın kapısının önünde duruyordu, milis kumandanlarının giydiği lacivert üniformanın içerisinde ve yaz olmasına rağmen dizlerine kadar uzanan parlak çizmeleriyle. Şapkası gösterişli bir şekilde alnından oldukça yukarıdaydı ve ince saçlarının terden birbirine yapışmış olduğu görülebiliyordu. Bana oldukça şişkin ve geldiği bölgede mükemmel yapılan üzüm rakısına çok düşkün biriymiş gibi göründü. Bir kanun adamı gibi dikkatle baktı bana ve aldırmadan kafasını çevirdi. Babam yatağından seslenene kadar selamıma karşılık vermedi:

“Bu benim oğlum, yoldaş Nijetiç.”

“Gerçekten mi? Bak sen şuna, tam bir delikanlı olmuş bu.”

“Benimle görüşmeye gelmiş buraya,” diyerek bana tanıtmaya başladı babam, yabancıdan bir hareket gelmeyince. “O yeni komutan ve biz zaten...”

“Sadece kontrol ediyoruz, genç adam. Sadece kontrol.”

Sonra babama dönerek:

“Biz, siz düşmüş komünistler için endişeleniyoruz, yoldaş Darsa,” dedi, “Hâlâ yanlış yolda mı ilerleyeceksiniz yoksa doğru yolda mı bunu göreceğiz.”

Babam başını eğerek bu sözleri duymazdan geldi. Sonra Nijetiç bana döndü:

“Kaç yaşındasın sen ufaklık?”

“On sekiz, dedim kendimden emin bir şekilde.”

“Benim kızımдан birazcık büyüksün.”

Bu benim için bir çeşit rahatlama ve muhtemel bir sempati elde etme anının işareti gibi gelmişti ve onun uyarısını dikkate almayarak talihsizce ağzımdan kaçırdım:

“Kızınızla geçen gün kar...”

Bir anda suratının asıldığını fark edince durdum. Nijetiç, bana doğru yürüdü. Andjela uyarıcı bir melek olmalıydı; fakat sonra büyük ve yumuşak avucuyla yüzüme hafifçe vuracak kadar mesafede durmuştu. Gülümseyerek bir hayat dersi veren bir baba gibi:

“Ben bana ait olan şeyler için öldürürüm, ufaklık. Komünizm ve onun için.” İşaret parmağını boynunda gezdirirken artık yüzündeki gülümseme kaybolmuştu.

“Bunlar benim kutsallarım. Gerisini ben bilmem.”

Etkisinden muhtemelen memnun olduğu sessizliği yine Nijetiç’in kendisi bozar:

“Görüşelim, görüşelim. Merkezin nerede olduğunu biliyorsunuz,” diyerek kapıya doğru yöneldi. Çıkarken sanki ziyareti tekrar beklenen değerli bir misafirmiş gibi ekledi:

“Daha büyük kötülüklerden birbirimizi koruyalım kardeşlerim.”

Dört

Av, herkesi bitkin düşürmüştü. Yemek esnasındaki ve yemekten sonraki sessizlik orada bulunanların yumuşak yataklarına gömülüp uyumak arzularını gösteriyordu. Ve bazılarının fırtınalı düşüncelerini dindirme arzusunu. Öğle yemeği sakın geçti. Enzo'nun hassas kalbi, Katerina'nın pınarda yaşananlardan bu yana devam eden sessizliğine kilitlenmişti. Bütün yemek boyunca ondan ne bir bakış ne bir jest ne de bir işaret alabilmmişti. Yoksa bu sabah yaşananlar boş bir hayal miydi? Ellerini gerçekten onun ellerine yeterince uzun bırakmamış mıydı? Birer çocuk olmadıklarına göre bütün bunların bir anlamı olmalıydı.

Hiç abartmadan oldukça melankolik olduğunu söyleyebileceğimiz Enzo'nun düşüncelerini, çevresindekileri bilgilendirmek arzusunda olan Mardi böldü. İlk olarak onlardan birkaç saate kadar büyük kulenin balkonundan yapacağı, bütün yurdun içinde bulunduğu bilinen tehlikelerle ilgili halkını uyaracağı konuşmasında hazır bulunmalarını istedi. Bütün Mardi hükümdarlığı sınırları boyunca uygulayacağı özel güvenlik tedbirlerinden

ve gururla, olurda bir tehlike durumunda, onu bayrağındaki çevik ve yırtıcı vaşığın tüm kötülüklerden koruyacağından bahsedecekti.

Mardi'nin halkına seslenişinden sonra Enzo, başarısız geçen bir geceden sonra yenilen bir kumarbazın hissettiği gibi oldukça üzgün bir halde geniş odasına döndü. Yeleğini sandalyenin üstüne attı; şapkasını kanepeye fırlattı, çizmelerini meşe ağacından yapılmış dolabın kapısına dayadı ve pantolonunu isteksizce yatağın kenarına bıraktı. Bütün ağırlığıyla kendini yatağa attı; artan üzüntüsünü alıp götürecektir olan öğleden sonra güneşinin ışıklarını görecektir kadar uyumayı isteyerek; ya da en azından kendisi öyle olmasını umarak. Sonra kendisini aniden atının üzerinde Mardi'nin yanında, okluğunun üzerindeki ünlü savaşçı vaşaklı bayrak birazcık rahatsız etse de kendisini bir kahraman gibi kucaklıyor bulmuştu. Daha sonra onun arkasından ormanı yararak dörtmala koşturuyordu ve o kadar hızlıydı ki, görebildiği sadece yaprakların parlıtıydı. Nereye akın ediyordu bu onurlu kahraman?

*Habsburg casuslarının peşine
Takılmıştı bizim şövalyelerimiz,
Ah, o sövmeyen ve lanet etmeyenler!
Kıracaklar piskoposun zincirini.*

Ve şarkı her tarafta yankılanmaya başladığında Enzo, Katerina'yı okunu tehlikeli bir şekilde onlara yönelmiş yaklaşıırken gördü. Tanrım! Mardi ise sadece gülümsüyordu sanki düğüne gidermiş gibi ve sanki onun bu aşıkâr çılgınlığı onu tehdit etmiyormuş gibi. Sonra Enzo'nun göğsünün hemen altına saplanan oku bırakmıştı bile. Onun

gözyaşlarından ve sinirle yayını parçalamasından anlamıştı ki, asıl hedef kendisi değildi. Ancak olanlara bakılacak olursa avcılık kolay öğrenilmiyordu. Olanları gören Mardi, özel kamasını çıkardı ve zaten oldukça kanamakta olan yaranın hemen altına sapladı.

Enzo, tamamen ter içinde sıçrayarak uyandı ve eli yarasının üzerindeydi. Odasına şöylece bir göz gezdirmek onu rahatlatmıştı; ama yine de her ihtimale karşı daha az önce şiddetli acı veren yarasını kontrol etti. Orada açık yaranın ve kanın yerine katlanmış bir kâğıdın sivri köşelerini hissetti. Çevirdiğinde arkasında gösterişli bir “M” olduğunu gördü.

İşte içinde bulunanlar:

Gözlerim sana baktıklarından bu yana başka hiçbir şeyi görmüyor; bunu yalnızca sen biliyorsun. Beni küçümseyebilirsin ve ben buna da dayanabilirim. Çizmenle kalbimi de çiğneyebilirsin; ama kalbim atmaya devam edecektir eğer benim olacaksan. Bunun için ceza çekmeye razıyım; bunun için her şeyi bırakmaya hazırım. Neden böyle acımasızsın, neden bana işkence ediyorsun? Bugün ormanda bana doğru geldiğinde gülümsemişti gördüm ve beni sevdiğinin kanıtı olarak başka bir şeye ihtiyacım yok. Eğer sen kalbini bilmiyorsan önemli değil; ama ben içini okudum onun! Neden atını hanımefendinin peşinden koşturarak beni kıskandırmak istedin? Yoksa benim gözyaşlarımı mı seviyorsun? Öyleyse söyle eğer, istemediğin kadar çok alacaksın! Neden dün gece kimin için şarkı söylediğini kabul etmiyorsun? Benim için değilse kimin için? Sana bu mısraları yazarken kalbim yerinden fırlayacak gibi. Şimdi her şey sana bağlı. Seninle olacağsam eğer zindanlarda, zincirlere vurulmuş, ayaklarım

İspanyol çizmesinde^[] sıkıştırılmış yaşamaya razı olduğumu, bilmem tekrar etmeme gerek var mı?*

Tekrar etmeye gerek var mı?

Seni seven Mariya

Enzo, son sözleri okurken, özellikle şekillendirilmiş olanları, ne düşüneceğini ve yapacağını bilemedi. Uyku sersemliği içerisinde; sevgili Katerina'sının yanlışlıkla göğsüne bir ok fırlattığı ve çok sevinçli olan Mardi'nin kammasını denediği kâbusun ardından kıskançlıktan, şarkılardan, akabinde de zindanlar ve işkencelerden bahseden bu mektup canını o kadar sıkımişti ki, mektubu sinirinden paramparça etti. Kâğıt parçacıkları odada havada uçuşurken yorulmuş halde haykırdı: “Tanrım! Birileri benimle alay mı ediyor? Bu kızın derdi ne? Ne küçümsemesi, hangi kalp, hangi kanıtlar, ne kıskançlığı? Bu da ne demek oluyor? *Tekrar etmeye gerek var mı?* Allah'ın cezası zincirler ve zindanlar da ne demek oluyor? Burada birisi gerçekten çıldırmış olmalı!”

[*] İspanyol çizmesi Orta Çağda kullanılan en acımasız işkence aletlerinden birisidir.

Ondan kaçıktan başka ne yapabilirdim? Dışarıya çıkmaktan kaçındım ve insanların olmadığı yerlerde denize girdim. Bunların hepsini yaparken de elbette onu düşünmekten alıkoyamadım kendimi.

Aslında, onunla bahçedeki gibi karşılaşmayı bekledim sürekli. Onun beni öyle bir yerde bulacağını ümit ettim. Biraz banal da olsa, adını kuma yazdığım, ağaçlara şifreli mesajlar kazıdığım, kalplerin eşleştiğine inandığım ve kararlaştırılmamış randevulara gelmediğinde kederlendiğim bir yerlerde beni bulacağını. Kısacası âşık olmuştum; kaçınılmaz alınyazımdı ve acı çekmeye hazırdım. Tabii bundan zevk de alıyordum biraz. Sen, Bosnalı! Gülüyorsun; ama hayatında en azından bir kez olsun bunu yaşamamış olan biri var mıdır? Eğer varsa da bu bir hayvan ya da bir çeşit ilah olmalı.

Haziranın sonuna yaklaşmıştık ve büyük olaylar da yakındı. Komünist Parti Merkez Komitesi'nin temsilcileri, bizim temsilcilerimiz olmadan, Romanya'da toplanmışlardı ki, bu yeni kurbanların olacağı bir dönemin başlangıcını

işaret ediyordu. Ben kalbimi çürümekten korumuştum ya da en azından bana öyle geliyordu, kendi menfaatlerimi de korumaya çalıştım ve dürüst olmak gerekirse tarihsel hareketlerin reddedilemez yasaları umurumda bile değildi. Beni rahatlatan yalnızca geceleri babamın öksürükleri ve ardından onun tekrar nefes aldığını duymaktı. Böylece iki kişilik eğlenceli hayal dünyasına dönebiliyordum.

Penceresinin altından günde birkaç kez geçerek gerçek bir cesaret örneği sergiliyordum. Ondan bir işaret geleceğini umarak fakat durmaya ya da penceresine taş atmaya cesaret edemeyerek. Evet, evet hem ruhum hem bedenim ısırap çekiyordu ve artık onu Komünist Gençler arasında aramaya karar verdim.

Kırk sekiz yılının yirmi sekiz haziranıydı. Her insanın hayatında o ana kadarki hayatını değiştirecek olan bir dönüm noktası olmuştur. İşte o gün benim için öyleydi. Bugün karşında duran ve bütün öğle sonu boyunca dinlemekte olduğun bu adam işte bunun ürünüdür.

Bizim evimize yapmış olduğu garip ziyaretten sonra babasının onu eve hapsedtiğini öğrendim. Tabii ki bunu da Andjela'dan öğrenmiştim. Onu öğle vakti sıralarında yakındaki Direniş Günü kutlamaları için dövizler hazırlamakla ve salonu süslemekle ilgilenirken halkevinin sahnesinde bulmuştum. Önceki gibi gülümsemiyordu. Muhtemelen son karşılaşmamızdan dolayı biraz kızgın görünüyordu. Dediğim gibi âşıktım ve başkalarının hislerini çok fazla önemseyemiyordum. Bu yüzden sabırsızlanarak çabucak Petra'yı sordum ona ve benden intikam alabilmesi için bir fırsat vermiştim. Aklımdan geçenleri okuyarak benimle oynamaya başladı.

“Demek âşık oldun sen ona, oh oh!”

Bunu kabul etmesinin kellesine mal olacağı bir adam gibi kendimi savundum. O da bana aynısını söylemişti. Benim kararlı sessizliğimi gördükten sonra intikam almak istercesine ekledi:

“Belki de gerçekten kellene mal olacak, kim bilir? Bu arada Komutan Nijetiç’in bizzat kendisi bana seni sordu.”

“Peki, sen ona ne söyledin?” dedim cesur durarak.

“Bütün kızların bildiğini,” güldü ve durakladı, “Senin tehlikeli olduğunu ve...”

“Ve ne?” dedim sinirlenerek.

“Ve onu sorup durduğunu.”

“Ama öyle değil,” acemice kendimi savunmaya çalıştım.

“Ondan hoşlandığını söylemiştin, şimdiyse korkuyorsun. Yani yoldaş Nikolo bizlere sorumluluklar taşıdığımız öğretili. Ve kimin ne kadar sorumlu olup olmadığını en iyi bizim komutanımız bilir. İşte bu yüzden onu cezalandırıyor; çünkü dışarıda huzur bozucular cirit atmakta.”

Bu son söylediklerini beynime kazımak istermişçesine baktı bana. Öfkeyle bir şeyler söylemek istedim; ama sonra hemen bu yarattığı bir daha görmemeyi dileyerek vazgeçtim. Çünkü bana öyle geliyordu ki, bu yaratık sadece belanın müjdecisi değil aynı zamanda kışkırtıcısıydı da.

Ama şairin dediği gibi bizde olmayanı her yerde ararız ve ben o gün eve yöneldim çünkü yine oradaydı. Andjela’nın işkencesinden bitkin, verandada beni bekliyorken buldum

onu. Eve vardığımda Ivanka'yla konuşuyordu. Onu gördüğümde yaşadığım şaşkınlık bedenimin alev alev tutuşmasına yetti. Bana bakarak heyecanla haykırdı:

“Tam bir saattir seni bekliyorum, yaramaz çocuk!”

Sağ gözünün altındaki morluğu dehşet içerisinde fark ettim. Fakat o neredeyse gururla:

“Bunu senin yüzünden kazandım,” dedi.

Ivanka, mutfığa geçti. Onun yanına oturdum. Nasıl başlayacağımı bilemiyordum. Elimi tuttu ve parmaklarımı gözünün altındaki morluğun üzerinde gezdirdi. Elim sanki yüzünden bütün öz güveni alıp götürmüştü. O zaman onu öpmek için en uygun zaman olduğunu düşündüm; ama dudaklarımı yaklaştırdığımda geri çekildi.

“Özür dilerim. Bana ne oldu bilmiyorum,” dedim üzülerek.

“Aslında ben de.”

Bu cevabın onu kendisine getirdiği belli oluyordu, korkmuş gibi yaparak:

“Ya da belki de değilim.”

Tekrar sevimli bir şeytan olmuştu. Bakışlarımı kaçırdım. En azından evin yolunun bir kısmına kadar kendisine eşlik etmemi rica etti. Babasının sabahtan bu yana işte olduğunu ve ilgilenecek önemli işleri olduğunu ve korkmamız için bir sebep olmadığını ekledi. Ve ben onu dinledim; ama bu davet çabucak kaderin bir oyununa dönecekti.

Onun önünde yürümeye başladım, oynadığı oyundan kırılmış gibi yaparak. Sokağın ortasında elimi tuttu. Ona karşı savunmasız olduğum aşıkardım.

Kısa süre sonra yanımızdan bisikletli bir adam geçti.

“Bu benim ihtiyarın casusu. Bu adam hiçbir şeyi tesadüfe bırakmıyor,” dedi, babasının kurnazlığına neredeyse hayranlık duyarak. Sonra o olduğundan emin olmak için dönüp tekrar bakan adama el salladı ve benim şaşkınlığıma gülümsedi.

“Yine dışarı çıkmanı yasaklayacak,” dedim ciddileşerek; ama konuşmanın geleceği nokta hoşuna gitmemiştii ve aniden durdu:

“Beni seviyor musun, Nikolo?”

Gözlerime baktı ancak ben şaşkınlıktan ne yapacağımı, ne diyeceğimi bilemiyordum. İçimde onu reddetmemi isteyen kırılmışlık ve onu arzulayan delicesine aşk duyguları birbirine karışmıştı. Aynı anda hem ona işkence etmek hem de onu kucaklamak istiyordum. Nasıl başlayacağımı bilmiyordum; başlamaya fırsatım olmayacağını da bilmeyerek. Çünkü tam o sırada, her şeyden haberdar edilmiş Nijetiç nefes nefese köşeden ortaya çıktı ve üzerimize yürüdü.

Onu kolundan tuttuğu gibi kenara itti, beni gömleğimden kavradı ve bir yumruk attı; ama onun çılgılığı Nijetiç’i bir an durdurdu. Beni yere atmadan önce sadece şöyle dedi:

“Ufaklık, Stalin bizi aldattı ve sen hayatınla oynuyorsun. Hemen defol yoksa hapı yutacaksın.”

Tozun toprağın içerisinde çaresizce onu nasıl sürüklediğini izledim. Sonra bir an onun elinden kurtuldu ve bana doğru bağırdı:

“Evet mi, hayır mı?”

Cevap vermedim çünkü artık ne bir şey görebiliyor ne de duyabiliyordum, çünkü deli gibi kaçıyordum. Eve yönelmek için soğukkanlılığımı ve cesaretimi tekrar toplayıncaya kadar birilerinin bahçesinde saklandım. Hasta babamın karşısına bu halde çıkamazdım.

Beş

Değerli Halkım,

Düşman kapılarımızda! Sürüler artık bizim sınırlarımızda huzurla otlanamıyorlar. Bizim tahıllarımızın hasadını başka eller yapıyor. Askerler bizim topraklarımızda siperler kazıyor. Bu neden böyle oluyor?

Lombardiya, Habsburg'un eline düştüğünden beri ülkenizin kuzeyi tehdit altında ve düşmanlarımızın acımasız açgözlülüğü bizi hedef almış durumda. Yurdumuzun tehlike altında olduğu konusunda sizi uyarıyorum. En güvendiğimiz kaynaklara göre her yerde ve belki de şu anda bizim aramızda Habsburg casusları iş başında. İster inanın ister inanmayın; ama bunlar herkes olabilir. Şüphe duyduğunuz herkesi, bu iyi bir tüccar ya da ak-raba da olsa topraklarımıza kuzeyden gelen herkesi bize haber vermeniz sizin için bir sorumluluktur. Muhafızlarımızı üç katına çıkaracağız. Sağlıklı ve akli başında olan herkes en yakın askeri karargâha kaydolmakla borçludur. Bu duyuruyla birlikte her ev, hepimizin bildiği gibi bizim için en kutsal olan yurdumuzun savunması ve çocuklarımızın geleceği için malının dörtte birini Rimini'deki başpiskoposluk hazinesine vermekle sorumludur.

Hükümdar Francesco Mardi, toplanmış olan kalabalığa seslenirken Katerina, onun bir adım gerisinde, önemli bir misafir olarak Enzo, Katerina'nın sağında ve hizmetçi kız da her zaman olduğu gibi onun iki adım gerisinde duruyordu. Enzo, büyük kuleye geldiğinde Mariya onu kibarca selamlayarak yoluna çıktı fakat Enzo sade bir gülümsemeyle onu savuşturdu. Küçük kızın hızını kesmek için böylesinin en iyisi olacağını düşünmüştü.

Aksine Mariya onun bu mesafeli duruşundan dolayı, mektubun belki de yatağın altına düştüğünü veya bir rüzgârın mektubu onun göremeyeceği bir noktaya uçurmuş olabileceğini düşündü. Bu sebeple bunu ilk fırsatta kontrol etmeye veya kendine göre çok zor olmayacağını düşünerek yenisini yazmaya karar verdi.

Kalabalık savaş naraları atarken ve davullar da Mardi'nin sözlerine görkemli bir fon oluşturmaktayken Enzo, Katerina'ya yaklaşarak sıcaklığını hissetmeye çalışıyordu ve Katerina avdan sonra yaptığından daha itaatkâr davrandığı için birkaç kez başarılı da olmuştu. Kalabalığın coşkulu bir şekilde alkışladığı, ruhu ve kalbi ülkesi için çarpan ihtiyar Mardi'nin terli bedeninin arkasında Katerina, gururlu bakışları kalabalığa sabitlenmiş; Enzo'nun vücudundan uzaklaşmaya çalışmıştı. Sadece kalabalığın gürültülü tezahüratları duyulduğunda birkaç cümle paylaşabilme fırsatları olmuştu. Fısıldaşmaları fark eden Mariya'nın kalbi kıskançlıktan sıkışmıştı. Hikâyenin neresinde olduğumuzu bilmen için hatırlatmakta fayda var ki, o anlarda Enzo'nun ısrarının artık ne sabah havasıyla ne de nefesinin kesilmesiyle gerekçelendirilmesi mümkün değildi; kartlar açık oynanıyordu.

Elini sıkarken, Katerina kızgınlıkla soruyordu:

“Böyle bir adamı mı aldatacaksın? Onun misafirperverliğine ihanet mi edeceksin?”

“Tanrı şahidimdir ki, bu adam için ateşlere bile atlarım. Tanrı şahidimdir ki, Katerina, kalbim bu adamın olan her şeyi seviyor. Tanrı, benim kelimelerle anlatamadığım, söz dinlemeyen, karşılık beklemeyen aşkımın ve ıstırabımın şahididir,” diye fısıldadı Enzo, başparmağı ve işaret parmağıyla; Katerina’nın sağ elinde bulunan Anvers ya da Antverp’ten sipariş edilmiş evlilik yüzüğünü kavramış üzerindeki yeşil elmasa dokunuyorken.

Bunun üzerine Katerina, ancak o anda kontrolünü kaybetmeye başladığının farkına varmış gibi kendini geriye çekti; fakat Enzo, bunun farkına vararak ara vermeden devam etti:

“Söyle bana, gitmemi istiyor musun? O zaman kocanı bana karşı kıskırt. Beni bu evden kovdurt. Beni onun köpeklerinin önüne atarak ruhumu kurtarmış olursun. Ama iyi bil ki...” der tatlı dilli prens Enzo ve kısa bir duraksamadan sonra, “ Bu aşk, benim son izlerimde senin dünyandan silindiğinde kalbini kemirecek. Eğer bunu istiyorsan söyle ve benim veda etmem için bugün güneşin batışını bile beklemeye gerek yok. Kendimi senin ellerine bırakıyorum ve karar senin.” Bu son sözleri kendisine her nasılsa tanıdık gelmişti. Bu arada yüzüğün neredeyse parmağından düşmek üzere olması onu kendine getirdi. Korkudan neredeyse donup kalmış olan Katerina, birden, gün içerisinde ikinci kez, onun elini ittirdi.

“Bu kadar yeter şimdi.” dedi Katerina oldukça yüksek bir sesle ve Mardi gülümseyerek karısına dönüp biraz daha sabretmesini istedi.

Eve girdiğimde onu yatağında doğrulmuş olarak buldum. Babamın yüzüne yansıyan ışıkları, onu olduğundan daha zayıf gösteren iki mumun arasındaki radyodan haberler duyuluyordu. Elimi yüzümü yıkayarak temizlendim.

“Nikolo, neler olduğunu görüyor musun? Şimdi bizim üzerimize gelmeye başlayacaklar,” dedi kederli sesiyle; ama bu bile beni kendime getiremedi.

“Neden bahsettiğini anlayamadım. Kendini yine gereksiz yere üzdüğünü düşündüm.”

“Artık ayrılma zamanın geldi. İtalya’ya gitmelisin. Burası bizim için bitti.”

Kendisine beraber gideceğimizi ve onsuz hiçbir yere gitmeyeceğimi söyledikten sonra benden yatağının ucuna oturmamı istedi. Her zamanki kızgın halini terk etmişti. Aklıma sokmak istercesine bana söylediği şeyleri aynen tekrar etti; neler olup bittiğini duyup duymadığımı, vesaire.

“Benim için günler sayılı, Nikolo. Çok zamanım kalmadı. Sen artık burada kalamazsın, bize saldıracaklar. Onların kurbanlara ihtiyacı olduğunu anlamıyor musun?”

Kendisine bir yastık getirmemi istedi. Yüzünde yaşam mücadelesini kaybetmiş ve sadece birkaç arzusu için geleceğe tohumlar ekmeye yetecek kadar gücü olan bir adamın ifadesi vardı. Henüz daha konuşabiliyorken kaçıp gitmemden korkuyormuş gibi elimi tuttu. İlk defa babamı gerçekten kaybedecek olmanın korkusuna kapıldım. Çocuklar gibi onun dizlerinde hıçkıra hıçkıra ağladım, her ikimiz için de.

“Nikolo, gitmelisin,” diye başladı, “Ben öldükten sonra burada kim göz kulak olacak sana? Burada kalmak için bir sebebin yok. Sen, ben değilsin; benim bir hayalim vardı. Senin hayallerin hâlâ seni bekliyor; nereye gidersen oradalar.”

O güne kadar, bunları konuştuğumuz o geceye kadar onun ıstırabını anlayamamıştım. Beni buradan gitmeye ikna etme çabaları ölümünden önce söylenen son sözlerinin kutsal kabul edileceğine ve ölenin hatırına saygı duyulacağına inanan bir adamın çabalarıydı. Fakat içimizden hangimiz bu sözleri kabul etmeye ve bunları teyit edecek ölümü ciddiye almaya hazırды? Bu herhalde sevdiğimizi aldatmak olurdu.

“Biliyorsun, Mussolini’nin orduları burayı işgal ettiğinde kendime bir söz verdim,” diye devam etti: “Belki mantıksızdı; ama kesinlikle insancaydı. İncir ağacımızın altına küçük bir varil gömdüm. İçerisine de bayrağımızı koydum, Nikolo. Tekrar özgürlüğümüze kavuştüğümüzda

onu çıkarıp bayrağı evimizi tepesine dikecektim. Dört yıl süren savaştan sonra nihayet özgürlüğümüze kavuştuğumuzda yaşadığımız mutluktan olsa gerek onu unuttum. Beni partiden dışlamalarından hemen sonra uykusuz geçirdiğim gecelerin birinde bayrağı hatırladım. Bayrağı, altına gömmüş olduğum incir ağacına bakarken şu anda aynı senin ağladığın gibi ağlamaya başlamıştım. Kendi elleriyle mezarını kazan bir mahkûm gibi kendi yaşam eserinin üzerinde eğilmiş yalnız ve tükenmiş bir adamdım. Benden farklı olarak bir mahkûm kendini teselli edebilirdi; çünkü onun başına gelecek her ne olursa kendinden değil başkalarından gelecekti. İncir ağacının altındaki o küçük aptal varili düşünmek bana ağır gelmeye başlamıştı. Bu resim benim içinde bulunduğum durumu tam olarak yansıtıyordu. O varil sanki gömülmüş olan mutluluğumuz gibi geliyordu bana, bir daha asla dalgalandıramayacağımız bayrağımız, Nikolo.”

Babamın söylediklerinin tamamı bu kadardı. Daha fazla devam edemeyecek gibiydi. Başını salladı ve kurumuş dudaklarını ıslattı. Beni dizlerinden kaldırdı ve yarın akşam saat ondaki gemiyle Trieste'ye hareket etmemi istediğini söyleyebildi yavaşça. İtiraz etmeme fırsat bırakmadı. Şimdi tamamen yumuşacık bir adam olmuştu. O mücadeleci ruhundan ve sertliğinden eser kalmamıştı; hastalık tamamını silip götürmüştü. Konuşmasından sonra oldukça bitkin düşmüştü. Gözyaşlarını sildi ve ıslak yanaklarını okşadı. Daha sonra kolu ona çok ağır bir yükümüş gibi aşağı düştü.

Altı

Evet, evet... Peki, ya bundan sonra? Artık her şey ortada; saklambaç oyunu bitmişti. Peki, bundan sonra ne olacak? Eğer gelecek, bir kadının arzularına bağlıysa bunun anlamı belirsizlik değil midir? Gizleneyim mi şimdi? Yoksa hamleler mi yapayım? Eğer her şeyi öylece bırakır geri çekilirim aşagılanma duygusu onu olumsuz yönlendirebilir. Daha sonra yeni baştan güçlülere göğüs germek...

Aklı karışmış Enzo'nun aklından geçenler bunlardı.

Bazı şeyler iyiye işaretti, fakat doğruyu söylemek gerekirse bundan sonra ne olacağı konusunda hiçbir fikrin yok. Keşke bir şeyler bize, her nasıl olursa olsun bir ipucu verebilse.

İhtiyar Mardi'nin büyük konuşmasının üzerinden daha iki saat geçmeden, tam da bu vakitlerde, orta boy kum saatini çevirmeye gerek bile kalmadan küçük Beppo, elinde rulo yapılmış bir kâğıtla Enzo'nun kapısında göründü. Enzo, o anda hizmetçinin artık çekinmeden ve arada diğer hizmetçileri kullanarak kendi sınıfına yaraşır şeytanca ve sık uygulanan onun arkasından, bilgisi dışında bir kamuoyu oluşturma ve oluşan baskıyla onu telaşlandırarak

yanlış yapmaya zorlayacak bir tarzda hareket etmeye başladığını düşünerek sinirli bir şekilde Beppo'nun elindekini çekti. Beppo'nun, mektubun elinden böylesine öfkeyle alınmasından sonra sanki bir tokat bekliyormuş gibi korkuyla bir kenara çekildiğini ve hiç kıılmadığını fark etti.

O anda Enzo'nun ilk aklına gelen -elbette pedagojik sebeplerden dolayı- elinin, iç dünyasını yansıtmaya izin vermektir; ama sonra birden elinde tuttuğu şeyin hassasiyetini hatırlayarak ve insanların daha barışçıl yöntemlerle terbiye edilmesi gerektiğine de inançla Beppo'nun beklentilerine karşılık olarak gümüş bir para çıkarttı.

“Bu sefer pek de zor olmadı, değil mi?” dedi kapıyı kapatırken. Sonra telaşlı bir şekilde elindeki beyaz ruloyu açtı. Mektuptaki el yazısına şöyle bir göz atmasıyla bunun hizmetçinin işi olmadığını anladı.

Aman Tanrım! Bu onun mesajıydı. Beklenen hamle buydu. Bu, güçlü bir esintinin tozu dumana katması gibi ümitleri kabartmıştı. Şimdi sen karar ver bir şeylerin netleşip netleşmediğine.

Bütün bunlar çok ileri gitti. Avımı mahvettiniz. İyi kalpli kocam Francesco'nun önemli konuşmasını dinleme zevkinden beni mahrum ettiniz. Eğlenceli akşam saatlerimde beni huzursuz ettiniz. Bunu neden yapıyorsunuz? Cevabınızı beklemek için zamanım olmamakla birlikte görüyorum ki, şimdiye kadar yaptıklarınız devam edecek. Bunu yapmanıza izin vermeyeceğim. Bu yüzden sizden istediğim, ki zaten beni şimdiye kadar dinlemeyerek yeterince sıkıntıya soktunuz, bu mektubun içeriğini sır olarak tutmanız -hiç itiraz etmenize gerek yok; çünkü

Beppo okuma yazma bilmez- ve benim talimatlarıma uymanızdır. İlk olarak kocam önemli işlerinden dolayı ayrıldığında ve büyük kuleye bayrak çekildiğinde koridorların sessizliğe bürünmesini bekleyin ve sonra acele ederek benim odama doğru gelin. Bu kadarı sizin için yeterli olmalı. Bazı şeyleri açıklığa kavuşturmamız gerektiğini anlamış olmalısınız. Sadece yumuşak kalbim size bir şans daha vermem için beni zorluyor.

Katerina M.

Ah, nasıl da geçmek bilmiyordu bu sıkıcı saatler; kızgın vaşak Mardi'nin politik meşguliyet zamanlarının beklentisi içinde olmak. Onlar için kolay değildi; her dördü için de demek istiyorum. Odalarına ve gizli amaçlarına kapanmış; sadece yemek saatlerinde karanlık yemek salonunda görünüyordlardı. Kara bulutlar günlerce bu topraklara sağanak yağmurlar yağdırmıştı ve onlar Assisi'den gelen ağır mumlarla aydınlanmaya çalıştılar.

Hükümdar bir mektup yazmış, cevabını bekliyordu. Rimini ile haberleşme yolları, bir defasında Mardi'nin habercisinin de başına gelen toprak kaymasıyla yolun kapanması gibi durumlarda bile sürekli açık tutulmalıydı. O sabah yolda meydana gelen çöküntü aynı gün öğleden sonra onarılmış ve Enzo'da buna şahit olmuştu. Bu, o günlerde onu yatağından ayıran ve aşkını bekliyor olmanın oluşturduğu histeri, acı ve heyecan veren şüpheler içerisinde; daha sonra onu ünlü yapacak vasiyet tarzındaki şiirini yazdığı odasından çıkmasına vesile olan tek olaydı.

Bu süre zarfında Mardi'ye gereksiz, çocukça bir davranış gibi gelmesine rağmen Katerina sık sık onunla odasına kapanarak bu aşk acıları içerisinde bunalmıştı ve yardıma ihtiyacı olduğunu düşündüğü küçük Mariya'ya göz kulak oldu. Mardi'nin ve karısının hizmetçisinin yaşadığı bu mutlu yanılıya şaşırmaktan asla geri kalmayacağız.

Sosyal hayatı zorunlu olarak aksaklığa uğratan yağmur sayesinde -ki bu durumda Enzo ile de sık sık karşılaşması imkânsızlaşmıştı ve unutmamak gerekir ki hanımefendisi de aynı durumdaydı- Mariya önceki kıskançlığını unutmuştu. Aşkından delirmiş kalbinin de etkisiyle Katerina'ya saatlerce Enzo'nun sabahlarından, alışkanlıklarından, kaleinin etrafında yaptığı yürüyüşlerinden ve kendini dış dünyadan soyutlayarak gizlice yazdığından bahsetti.

İşte bu yüzden şaşıracak bir şey yok diyorum sana Bosnalı. Kim her gün, hemen yanında bulunan kişiden ruhunun inanılmaz yansımalarına tanık olmaktan daha fazlasını isteyebilir ki? Senin neredeyse her düşüncen ve kelimen senin gizli, onunsa açık arzularının varlığının delili oluyor. Bütün bunları dikkate aldığımızda senin en yakınındakinin sevdiğini delice sevmenin çok da şaşırtıcı olmadığını bilmem tekrar etmeme gerek var mı? Bundan daha doğal bir şey olabilir mi? Hem kalbinde zaten kök salmış olanı başkasının söküp götürmesi korkusundan daha normal ne olabilir?

Ertesi gün öğle sonu yolculuk için eşyalarımı hazırlarken yerel hoparlörden yapılan bir duyuru canımı sıktı. Birkaç dakikalık aralıklarla halkı başkanlık sarayının önündeki meydanda toplanmaya çağırıyordu ve ben pencereden, gençlerden oluşan bir kalabalığın ellerinde bayraklarla nasıl koşuşturduklarını görebiliyordum. Şarkılar söyleniyor ve arkalarından çocuklar koşturuyordu, ayrıca işlerini bırakıp halka seslenişi dinlemeye giden kadınlar ve yaşlılar da vardı. Bu insanlarla geçireceğim son günüm olduğuna inandığımdan aralarına karışmak istedim. Aslında onu görmek için yanıp tutuşuyordum ve bir cevap fırsatı bulmayı umuyordum.

Yaklaşık on dakika sonra kalabalığın arasında sarayın balkonunun altında oturuyor ve herkesle birlikte Petar Nijetiç'in konuşmasını bekliyordum. Toplanmış kalabalığı yararcasına dolaşarak Petra'yı aradım. Sonunda dün gece yaşadığım talihsiz olayı da hatırlayarak vazgeçtim ve balkona belli bir mesafede uzun boylu bir adamın arkasında oturacak bir yer buldum.

Evden başkanlık sarayının da olduğu meydana kadar gelen yolda, üzerinde Stalin'in ismi olan bir tek afiŖe bile rastlamadığım gerçeği beni oldukça ŖaŖırtmıŖtı. Evlerin duvarlarında eski dönemin kalıntılarını belli belirsiz kapayan beyaz yamalar vardı ve geçen gece hiç haber vermeden yağan yağmurla akan kireç.

İnsanların tezahüratları yükseldi; halaylar çekildi ve artık kitaplarda kalan birçok savaŖ Ŗarkıları söylendi. CoŖku azalmaya baŖlarken Nijetiç, iyi bir film yönetmen gibi yüz-yıllardır Rablılara önemli haberlerin duyurulduğu, her iki kenarında aslan kafaları bulunan balkondan göründü.

Arkadaki duvara birisi bayrak asmıŖtı ve Nijetiç kalabalığa dönmeden önce gururla bayrağı selamladı. Sonra bu kez büsbütün kuŖanmıŖ ve Ŗık, kocaman cüssesiyle sanki kimin bu ülkenin gerçek koruyucusu ve ülke adına kimin konuşabileceğini vurgulamak istercesine, tam bayrağın yıldızının önüne yerleŖti.

KeŖiŖ, oturduğu sandalyenin üzerine çıktı ve Nijetiç'i taklit ederek konuşmasına devam etti. Bana göz kıptı ve sonra her tarafı geniŖe süzerek hayali kalabalığı el hareketiyle susturdu.

Herkes sustu ve o baŖladı:

“YoldaŖlar! Bugün bağlarınız neden boŖ? Tarlalarımızda apalarımız neden terkedilmiŖ duruyor? Balıkcı yoldaŖlar, neden ağlarınız iskelelerde asılı bekliyor? Daha düne kadar sadece umut ıŖıkları yayan yurdumuzun üzerine kasvetli karanlık çökmüş. Düşmanlarımız kanımızla savaŖarak kazandıığımız özgürlüğümüzü yok etmek amacıyla küçük ülkemize tanklarla girmek istiyor. Fakat biz

artık başkalarının postalları altında olmayacağız, yoldaşlar! Biz buna müsaade etmeyeceğiz!”

Kalabalıktan haykırışlar yükseldi: “İzin vermeyeceğiiiz, yoldaş Titoo!”

Sonra kalabalık marş söylemeye başlarken Nijetiç eliyle susmalarını işaret etti:

“Yurdumuz tehdit altında! Atalarımızın mirası tehlikede! Fakat bazılarını rahatsız eden özgürlüğümüzü sadece biz savunabiliriz!”

Ve kalabalıktan: “Yaşasın Yoldaş Tito! Yaşasın!”

Ve alkışlar... Daha sonra birisi tekrar marşa başladı; ancak Nijetiç, şimdi biraz daha gergin, hızlı bir el hareketiyle, halkın da marşa katılarak planladığı konuşmasını bölmelerini engellemek amacıyla, susmalarını sağladı.

“Yoldaş Tito’nun önderliğinde, her neye mal olursa olsun, kanımızın son damlasına kadar yurdumuzu savunmaya hazırız. Hazır mıyız?”

“Eveet!” diye coşkuyla yanıtladı kalabalık.

“Ama herkesin sizin gibi düşündüğünü sanıyorsanız yanılıyorsunuz. Aramızda hâlâ eski dönemlerin kalıntıları görülmekte. Aramızda hâlâ yeni hareketi içlerine sindirememiş olanlar var; bizim genç sosyalist ülkemizi yargılamak isteyenler var. Kim bunlar? Merak ediyor musunuz?”

Bir anlık duraksama ve tam bir sessizlik...

“Bunlar, yoldaşlarım, gündüzleri bizimle bir araya gelmekten kaçan ve geceleri Londra ve Moskova radyolarını dinleyenlerdir!”

Nijetiç, son birkaç kelimesinde özellikle sesini yükseltti ve sustu. Bunun üzerine kalabalıkta tamamen sessizlik, gerilim ve şaşkınlık hâkimdi.

“Sovyetler Birliği’nin emperyalist politikası bizim sınırlarımıza, halkımızın mücadelesinin meyvelerini yok etmek için savaş makinelerini yerleştirdi. Daha dün kardeşimiz olanlar bugün egoist emeller güderek çok zaman önce yoldaş Lenin tarafından belirlenen politikayı terk ederek bizim ülkemize sırtlarını döndüler. Fakat asla köle olmayacağız!”

Bu, kalabalık için gerçek bir işaret olmuştu ve her taraftan: “Köle olmaktansa ölmeyi yeğleriz!”

Nijetiç gülümsedi ve yüksek sesle bağırdı:

“Kahrolsun Rus emperyalizmi ve onun hizmetçileri! Yaşasın yoldaş Tito!”

Bu, olağanüstü bir coşku oluşturarak danslar ve bando eşliğinde bir süre devam etti. Fakat Nijetiç’in ciddileşmesi kalabalığa daha bitmediği mesajını vermeye yetti ve kalabalık itaat ederek tekrar sessizleşti.

“Yoldaşlarım, size onların hizmetçilerinden bahsettim. Onlar aramızdalar. Onlar sizin masalarınızda oturuyorlar, yoldaşlarım. Onlar bir yılan gibi etrafınızda dolanıyorlar ve ulusal kurtuluş savaşımızda uğruna kan döktüğümüz her şeyi yok etmek için fırsat kolluyorlar. İşte bu yüzden, toplumumuzun güvenliği için, kalbi vatani için çarpan ve kafasında yoldaş Tito’nun emelleri olan herkes için her türlü şüpheli olayı ya da kişiyi bildirmek bir görevdir; çünkü artık hiç kimse güvende değil, benim sevgili yoldaşlarım!”

Bu, kalabalığı sersemletmiş gibiydi:

“Hiç kimse! İhtiyatlı olmak yeterli olur mu? Sadece söylemek yeterli midir? Yemin etmek yeterli midir? Ben derim ki, kesinlikle hayır! Yurdumuz için harekete geçmeye ihtiyaç var! Ha-re-ket, yoldaşlarım! Sağlıklı her erkek görev almak için yönetime adını yazdırsın! Her ev gelirinin bir kısmını komünal merkez için ayırsın! Komünal alanlarda çalışma saatleri arttırılsın! Ve daha başka tedbirler de alınsın; güzel yurdumuz ancak bu şekilde korunabilir. Ancak bu şekilde çocuklarımızın geleceğini inşa edebiliriz. Ancak bu şekilde, yoldaşlar, sevgili Tito’nun Neretva’da söylediği sözlerinin arkasında sağlam durabiliriz.”

“Özgürlüğümüzün güneşini koruyacağız! Yaşasın yoldaş Tito!”

Nijetiç’in kararlılığı muhteşem bir başarı gerçekleştirmişti. Kalabalık sanki galeyana gelmişti. Bando yine coşkuyla çalmaya başladı ve bayraklar dalgalandırıldı. Sonra arka sıralardan, bütün o sloganlar ve alkışlarla aynı şarkıya, Nijetiç’in sessizliği sağlamak için durdurduğu andan çok daha kararlı bir şekilde başlandı: “Yol-daş Ti-tooo...” Ve o anda artık o da megafonu dudaklarına dayayarak eşlik ediyordu. Öyle görünüyordu ki, kutlamalar gece geç saatlere kadar uzayacaktı.

Keşiş üstüne çıktığı sandalyeden indi ve oturdu. Noktayı koyuş tarzına güldüm.

Evet, oldukça etkileyiciydi. Kalabalıktan zorlukla sıyrılabilirdim. Eve doğru yola çıktım. Hazırlığımı tamamlayıp babamla vedalaşmalı ve doğduğum toprakları terk etmeliydim. Petra, aklımdan çıkmıyordu. O anlarda arkamda

biraktıklarımın ağırlığıyla yolun kenarına oturdum ve başımı ellerimin arasına aldım. Onunla karşılaşamamaktan kaynaklanan üzüntüm birden ani bir cesaretin bende uyanmasına neden olmuştu. Aklıma tehlikeli bir fikir gelmişti ve ben bunu düşünmeden kabullendim. Heyecandan neredeyse çılgılık atacaktım. Onun evine giden boş sokaklar benim aniden filizlenen düşüncelerimle dolmuştu ve bugün bunu düşündüğümde o anda yapabileceğim başka bir şeyin olmadığını biliyordum. Çünkü kaderimin tekerlekleri, kalbimin de desteğiyle, son hızıyla dönmeye başlamıştı. Sanırım Tanrı arkama dönüp bakmamı istememişti. Sonradan öğrenecektim ki -hikâyenin devamında abartmadığımı göreceksin- sonum benim izimi sürüyordu.

Petra'nın evinin etrafındaki ıssızlık cesaretimi artırdı ve kapıyı çaldım. Pencerede göründü. Beni görünce ilk anda şaşırıp kaldı. Cesaretim onu korkutmuş gibiydi; ancak hemen sonra yüzündeki şaşkınlıktan sıyrıldı. Etrafı dikkatlice kontrol ettikten sonra o tanıdık ses tonuyla tekrar etti:

“Öyleyse, evet mi, hayır mı?”

Cevap vermeme beklemek yerine birkaç saniye içerisinde kapıyı açtı ve beni içeri çekti.

“Demek ki, evet!” dedi ilk defa heyecanını gizlemeden ve inan bana bir cevaba ihtiyaç yoktu. Beni öptü ve çabucak üzerimdekileri çıkardı; sanki bunu uzun zamandır planlıyormuş gibi; sanki vücudumun her noktasını biliyormuş gibi. Sonra beni odasına sürükledi. Bütün o öğle sonu dışarıda söylenen şarkılar ve insanların gürültüsü -biz öyle olduğuna inanmıştık- sanki birlikteliğimizin

koruyucu örtüsüydü. Karanlık yavaşça çökmeye başladı ve şimdi düşünüyorum da bütün bu yaşadıklarım yalnızca bir düş ve hezeyandı. Kaderden yana yanıltıcı bir inanç, körlük, mutluluk sarhoşluğu, sonsuza dek bizimle olacağını düşündüğümüz fakat -sonra çok iyi anlayacağım gibi- Petar Nijetiç'in peşime casuslarını takması. Ona buralardan gideceğimi söyleme gücünü bulamadım kendimde. Bu, hayatımda ender olarak ve belki de ilk defa yaşadığım mutluluk sahnesini kendi akışına bıraktım. Kutlamalardan dönen insanların ayak seslerini duyduktan sonra sonun yakın olduğunu fark ettik. O sadece bu gece için böyle olduğunu düşünmüştü; bense bu hayat için.

Yine de ayrılacak olmamın hüznü ve suskunluğumdan duyduğum pişmanlıkla babamın dün gece bana söylediklerinin bir kısmını ona anlattım. Mutluluk, savaş ve bayrakla ilgili şeyler anlattım ona, bahçeye açılan kapının önünde. Daha sonra ona kaygı verici bir şekilde bu bayrağın belki de bizim cesetlerimizi örteceğini söyledim.

O ise, hiçbir şeyi umursamazcasına, bir çocuğu teselli eder gibi alnıma sıcak bir öpücük kondurdu. Sonra ümit dolu bakışlarla tebessüm ederek ekledi:

“Bizimkinin daha yeni dalgalanmaya başladığını görmüyor musun?”

Yedi

Görünmeyen devinimin yüzeyindeki bu yanıltıcı hareketlilik hali, insanın ancak pencereden dışarıyı izlerken veya kafası yastığa gömülüyken düşünmekten kendini alıkoyabildiği bu çalkantılı ve önemli kararların alındığı süreç. Diyebiliriz ki, bize en yakın olanların bizim için en önemli olanlar olmadığı ve bizim için en az kaygılananların da onlar olduğu bu durum ve bu ihtiyatlı sessizlik, kalenin pencerelerine ilk yağmur damlalarının çarpmasından beş gün sonra bir akşamüzeri son bulmuştu. Rimini başpiskoposunun acil bir davetle Mardi'yi bir gece toplantısına çağırması hikâyede heyecanı doruğa taşımıştı.

Mardi'nin kaleden ayrılışını haber veren davulun sesini duyan Enzo'nun, Katerina'nın tam olarak yapmasını istediği gibi bayrağın dalgalanmasını ve koridorların ısızlaşmasını sabırla beklediğini mi düşünüyorsun? Ah, hayır! Bir şeyler üretebilmek için gerek duyduğu yalnızlık ve sessizlik içinde; ama aynı zamanda ona güç verecek bir sese de ihtiyaç duyduğu ve beklentilerin tersine tüm zayıf düşüncelerini dağıtan, kararlılığını ve kalbinin

ritmini artıran mektubunun yükü altında ezilmiş olmaktan, bu geçen günlerde oldukça bitkin düşmüştü. Her şey ondan gelecek olan işarete bağlıydı ve bütün ruhuyla, sabırsızlıkla bayrağın dalgalanacağı anı bekliyordu. Ama o kadar şaşkın ve o kadar gücü tükenmişti ki, Mariya'nın kalabalığın dağılmasını fırsat bilerek aşkının ümit ve iyimserliğini taşıyan bir mektupla onun koridoruna yöneldiği anda odasını terk etmişti. Bayrağın dalgalandırılması emrini verdikten sonra Katerina, Mariya'ya başının ağrıdığını, akşam yemeğine ve muhtemel eğlenceye katılmayacağını ve rahatsız edilmek istemediğini söylemişti. Ne yazık ki, Mariya da bu anın Enzo'yu ziyaret etmek için çok iyi bir fırsat olduğunu düşünmüştü. Eğer onu bulamazsa en azından yeni mektubunu bırakabileceğini de planlayarak aceleyle Enzo'nun odasına doğru yöneldi. Koridora vardığında Enzo'nun ters istikamete doğru ilerlediğini görebildi. Onun son günlerdeki içine kapanmış halini de düşünerek Enzo'nun nereye gittiğini oldukça merak etmişti. Bu ani hareketlilik ve acelece uzaklaşma Mariya'da bu adamın nereye gittiğini öğrenme merakını harekete geçirdi.

Enzo, koridorda koşturarak neredeyse kalenin en güzel bölümüne ulaştı: Hükümdarın odası. Sıra ve rütbelere göre dizilmiş olan yüksek rütbelilerin portreleri Mardi'nin soyağacının büyüklüğünü gösteriyordu. Atlarıyla engellerin üzerinden atlarken (yüzleri resimlerini yapan ressamla dönüktürler) çocukları dizlerinin üzerinde ve bir elleriyle kadınlarının saçlarını okşarken hanedanlık armasının önünde, büyük bir haçın altında, ayakta dizilmişlerken taşıdıkları görkem onu hayran bıraktı. O

ise harekete geçmeye hazır bir hırsız gibi o koridordayken onların sert bakışları altında ezildiğini hissediyordu. Tüyleri diken diken oldu. Heyecanın doruğa ulaştığı bir anda geç algılayabildiği yarım kalan bir mesaj almış gibiydi: Hangi kapıyı çalmalı?

Enzo, bazı kapıların önünde durup kulağını kapıya dayayarak hangi kapı olduğuna karar vermeye çalışıyordu. Son olarak birinde belli belirsiz görünen pembe bir mendil dikkatini çekti. Burası Katerina'nın kendini dış dünyadan soyutlamak amaçlı kullandığı özel alanıydı. Enzo, mendili yerden aldı ve kapıyı çalmadan içeri girdi. Evet, eğer o anda başını çevirip geldiği koridora baksaydı Mariya'nın koridorun köşesinden onu gözetlediğini fark edebilecekti ve kim bilir belki de bu onu kurtaracaktı.

Oda karanlıktı ve hiçbir ses de duyamadı. Bir an yanılmış olduğunu düşündü; fakat sonra birden pencerenin önünde bir gölge fark etti ve sabırsızlanarak:

“Buradayım,” diye fısıldadı.

“Kimse sizi görmedi değil mi?” diyerek sözünü kesti Katerina.

“Sanırım, kimse görmedi.” dedi Enzo kekeleyerek.

“Sanmayın! Sizinle burada baş başa görüşebilmek için neleri riske attığımın farkında mısınız Enzo?”

Bunu söylerken kullandığı ses tonu Enzo'yu biraz korkutmuştu; ancak bununla birlikte ismini söylediği zamanki samimi ses tonu onu rahatlatmıştı. Gözleri artık odanın karanlığına alışmıştı. Titriyor gibi görünüyordu ve sesinin titremesini engellemeye çalışarak tekrar etti:

“Farkında mısınız? Sizi buraya neden çağırdığımı çok iyi biliyorsunuz. Biliyorsunuz ki, yapmamanız gereken şeyleri yap...” Nefesi kesilerek durdu.

Enzo, nihayet heyecanını yenmeyi başardı. Kararlı bir şekilde, güzelliğinin bütün büyüsunü sergileyen bu akşamın baş döndüren atmosferinde onu hissedebilecek kadar yaklaştı. Uzun zaman beklenen bir varlığa kavuşmanın meydana getirdiği şaşkınlıkla donup kalmıştı. O varlıktaki durgun yüksek gerilim onu elimize almadan zamanı akışına bırakmaya zorlar bizi sanki geçen her saniye onun değerine değer katacakmış gibi. Hızla yükselip inen göğsüyle Katerina, yüzü koyu bir peçeyle örtülü, pencerenin önünde dışarıdan gelen ışığın vücut hatlarını ortaya koyduğu haliyle öylece duruyordu. Dudaklarının hatları sadece yüzünü yana döndüğünde görünebiliyordu. Tanrım! Beklemeye değermiş.

“Daha çok yaklaşmayın. Bu yakınlık birbirimizi rahatlıkla duyabilmemiz için yeterince iyi. Hatta fazlaca. Dedğim gibi konuşmamız gereken çok şey var. Enzo, yapamazsın. Her şeyden dolayı...”

“Katerina, emredin çıkıp gideyim. Bu acınası duruma son verin. Mutluluğunuzun önünde duranı sürgün edin buradan. Bu her ikimiz için de daha iyi olur.”

“Susun! Böyle konuşmayın Enzo. Yerin kulağı vardır.”

Enzo, bir adım daha yaklaşıncı Katerina durakladı

“Bana bunu yapmayın!” diye başladı ve sonra gözlerini kapayarak sustu. Kendine olan bütün güvenini kaybettiğini anladı. Söylemek istediği şey sanki yüzündeki peçe

gibi uçup gitti, Enzo'nun odayı saran güçlü kokusuna artık karşı koyamıyordu.

Yani kısacası gözlerini açtığında artık çok geç olduğunu anlamıştı. Artık ona geriye çekilmesini emredemiyor; adını söyleyemiyor; onu ve kendini engelleyemiyordu.

Keşiş son sözlerinden sonra duraksadı. Sanki gücü tükenmişti.

“Yine geri döndünüz.”

“Harika bir dinleyicisin, Bosnalı,” diyerek beni övdü ve devam etti: “Evet, Trieste’den döndüm, tam anlamıyla düşmanlarımla kuağına. Rab’dan ayrıldığım geceden sadece birkaç gün sonra, geminin güvertesinde oturmuş doğduğum topraklara bakıyordum; dört çan kulemize, Aziz Evangelist John ve Azize Mariya Kiliseleri’ne, Rector Sarayı’na ve Aziz Andrew Manastırı ile birlikte Dominis-Nimira Sarayı’na. Bütün bunlar evde olduğum anlamına geliyordu. Ateşimin yükseldiğini ve titrediğimi, dönmüş olmamın garip heyecanımı hatırlıyorum. Onu düşünüyordum ve umutla doluydum. Düşüncelerim aşık bir gencin pembe gözlüklerinin ürünüydü. Evet, Kominform’un üzerinden henüz birkaç gün geçmişti ve ortalığı kavuran sıcaklık Tanrı’nın bize bir uyarısıydı.

Şehir rıhtımına adım attığım andan itibaren babamın beni nasıl karşılayacağını, neler söyleyeceğini, kızgınlığını

ve kendimi nasıl savunacağımı düşündüm. Petra'yla olan aşkımızın hâlâ bir sır olduğuna, korkacak bir şey olmadığına ve gerçek hayata henüz başlayacağıma inanarak Rab sokaklarından evime doğru yavaş adımlarla ilerledim. Hemen bu akşam onunla bir buluşma ayarlayabileceğimi düşündüm. Bunları düşünmek aklımı başımdan almıştı. Şehrin sakinliğinde heyecanım bana sanki karanlık bir gecede yakılmış olan bir feneri anımsattı. Adanın öğle sonu atmosferi bir mahmurluk hissi uyandırıyordu. Yalnızca birkaç adım sonra nelerle karşılaşacağımı bilmiyordum.

Artık kararlı bir şekilde eve yöneldiğimde neredeyse bir saat geçmişti. Fakat bu kadarlık bir süre bile düşmanlarımın gelişimden haberdar olmalarına yetmişti. Lacivert üniformalı bir adamın sokağın sonundan karşıya sadece birkaç sıçrayışta geçtiğini gördüğümde nasıl şaşırdığımı hatırlıyorum. Karanlık bir önsezinin vücudumu sardığı bir şaşkınlık. Fakat yürümeye devam ettim. Tam da adamın sıçrayarak karşıya geçtiği yere vardığımda sırtıma öyle bir darbe aldığımı hatırlıyorum ki, gözlerim kararmıştı artık.

Sonrasında gördüğüm babamın yüzüydü. Onu başımın üzerinde gördüğümde o an sanki doğduğum evi hiç terk etmemişim gibi geldi bana. Hiçbir şey söylemeden saçımı okşuyordu ve gücü tükenmiş görünüyordu. Bu şaşkınlık içerisinde, beni bir anlığına mutluluğa boğan doğduğum evin çatısı altında olduğum hissine kapılmışım yanılarak. Fakat doğrulmaya çalıştığımda belimde ve ensemdede acı hissettim. Bu arada tavanın melek figürleriyle

dolu olduğunu da yeni fark edebilmiştim. Babamın ilk sözleri de umutlarımı dağıtmaya yetmişti:

“Sadece seni buraya dönmeye neyin zorladığını söyle bana. Uyanmanı beklerken kafamda sürekli bu soru vardı. Buraya dönmene sebep olan şey ne?”

Başımı kaldırdığımda yalnız olmadığımızı fark ettim. Melek figürleriyle donanmış bu küçük odada bizden başka yedi kişi daha vardı. Bazılarını tanıyordum. Onların hikâyelerini anlatmayacağım sana; çünkü bu bizi hikâyemizden çok uzaklaştırabilir. Yine de diyebilirim ki, onlar bir şekilde yeni hükümeti rahatsız etmiş olmaları ya da yeni hükümeti temsil edenleri. Etrafıma baktım ve demir parmaklıklı pencereleri gördüm. Ağır ahşap kapıdaki küçük delikten içeriye göz atan milis üniformalı adam o zamanki durumumuzla alakalı her türlü şüpheyi alıp götürmüştü.

“Sadece nerede olduğumuzu merak ediyorum.”

“Aziz Andrew Manastırı’nın yanındaki Benedikt Manastırı’ndayız,” dedi bizimle beraber orada bulunan ve dediklerine göre bizim gibi hükümete karşı komplo kurmak suçundan tutuklu olan adamlardan biri.

Onlara göre babam adadaki Kominform isyanının lideri ve ben de onun yardımcısıydım. Üç çiftçi bizim içerdeki muhbirlerimiz ve bu dört İtalyan da biz ikimizle birlikte, Yugoslavya sorununda Stalin’in yanında yer alan İtalya Komünist Partisi’nin ajanlarıydı. Benim ayrılışımdan bir gün sonra tutuklanmalarına sebep olan iddialar bu şekildeydi. Mahkeme benim Trieste’ye gidişimi babama karşı güçlü bir kanıt olarak kullanmıştı. Babam bizi hapis

veya idam cezasının beklediğini söylüyordu. Ona ağlayarak sarıldım. Buna karşılık bir kez daha sordu:

“Nikolo, seni buraya getiren nedir?”

İçini bir şeyler kemiriyor, yüzünün solgunluğu ve kuruluğu ölümünün yakın olduğunu söylüyor gibiydi. Onu bu şekilde görmek beni utanca boğuyordu. Bir kelime bile çıkmadı ağzımdan. Bakışlarımı ondan kaçırdım. Bu aptalca dönüşüm yaklaşmakta olan ölümüne kadar onunla beraber olma fırsatı vermişti bana. Bir balık gibi sessiz ve hızlı bu ölüm yolculuğunda benim de rolüm vardı.

Akşamüzeri bir vakitte Nijetiç odaya girdi. Hemen kapının önünde elindeki sopayı ustalıklı döndürerek ve yaptıklarından memnun olduğunu belli ederek:

“Neyiniz var, yavru kuşlar? Nasıl, artık yalnız olmadığınızı sevindiniz mi? Ve sen ufaklık, sen benimle geliyorsun! Bu defa hapı yuttun.”

Kapıya doğru yöneldim; fakat kapının önünde sopaıyla durdurdu beni:

“Son görüşmemizde ne demiştin sana? Benim adım Nijetiç Petar ise senin sonun çoktan geldi!”

Manastırın uzun koridorunda yürümeye başladım ve yanımda hayatımı borçlu olacağım muhafız vardı. Oldukça resmi, hiç konuşmadan ve biraz da kabaca iterek eşlik etti bana. Bodruma inen merdivenlerde baş başa kaldığımızda:

“Senin adın Darsa mı?”

“Nikolo Darsa,” diye cevapladım arkama dönmeden.

“Sadece emin olmak istedim okulda aynı sırada oturduğum Darsa sen misin diye.”

Koridorun ortasında durup, arkama bakmamı bekleyerek durakladı. Hiç şüphe yoktu ki, bu İvan Mrşiç’ti; adanın içlerinden bir çiftçinin oğlu, geçici partizan okulunun birinci sınıfında beraber okuduğumuz ve şu anda şapkası ve milis üniformasıyla tanımakta güçlük çektiğim. O kadar mutlu olmuştum ki, neredeyse üzerine atlayacaktım. Ama birden hızla süngüsünü bana doğru çevirerek:

“Yürü, seni sefil vatan haini!”

Emir koridorda yankılanmıştı. Dönüp yürümeye devam ettiğimde bodrum tarafından bir milis teğmeninin gelmekte olduğunu gördüm.

“Aynen böyle, Mrşiç. Haydutlara göz açtırma sakın!” dedi teğmen geçerken.

Nijetiç’i beklemem gereken alçak bodrum alanına kadar sessizlik içinde geldik. Mrşiç, beni bir sandalyeye oturttu; ihtiyatlı bir şekilde kapının önünde durdu:

“Babanı tutukladıklarında onlarla beraberdim ve şehrin her tarafında seni takip ettim. Ensene bir şaplak atmama az kalmıştı,” diyerek güldü: “Ama bırakalım şimdi bunları, Nikolo. Kimseye sakın seninle konuştuklarımdan bahsetme, anlıyor musun? Sana elimden geldiğince yardım edeceğim; ama çok fazla şey bekleme. Ben de güvende değilim.”

Ve sonra bana her şeyi anlattı.

“Dinle; o sana kafayı cidden takmış görünüyor. Kızıyla beraber olduğun konuşuluyor. En azından Pere öyle diyor; şu seni onun evine girerken gören adam. Emirlere

uymadığı için kovdular onu ve o da şimdi dedikodular yayıyor; ta ki Nijetiç onu yakalayana kadar.

Çok şey anlattı ancak kafamı saran düşünceler onu duymama veya bir şeyler söylememe engel oluyordu. Düşüncelerimi toparlayabilmek için birkaç anlamsız soru sordum.

Oysa kendime gelir gelmez, mahkeme önünde bizimle ilgili tüm dayanaksız suçlamaları boşa çıkarma fırsatını bulacağımızı umarak durmadan savunmamızı hazırlamaya koyulacaktık. Bir an olsun bile Nijetiç'in tehditlerini ve sadece birkaç dakika önce söylediklerini kafama takmadım. Büsbütün bir körlük içerisinde aşkımı bütün bu olanların üzerinde tuttum; aşkımızın bir sır olduğuna ve olağan yaşamına devam edebilmesi için dışarıdaki uyumsuzlukların sona ermesini beklediğine inanarak.

Şimdi her şey daha netti. Nijetiç'in beslediği kinin ciddiyetinin farkına vararak İvan'dan bana anlattığı her şeyi tekrar anlatmasını rica ettim. Başımı ellerimin arasına aldım. Felaketle yüz yüze geldiğimizde hepimiz ateşin önünde ne yapacağını bilemeden donup kalan bazen da ateşe atlayan koyun gibiyiz. Babam ve onunla birlikte tutulan insanları düşünmek korkudan aklımı başımdan alıyordu.

İvan, benim ayrılışımdan sonra gelişen olayları anlattı. Adanın her tarafında yapılan halk mitinglerini, Kominform'u destekleyen bazı gurupların tutuklanmasını ve onların Velebit'in aşağısında bir adaya sürülmelerini, hızlı yargılamaları ve hâlâ devam etmekte olan zor zamanları anlattı bana. Bana kendi hakkında da bir şeyler anlattı, sadece birkaç aydır milis kuvvetlerinde olduğunu:

“Kahrolası, neden tam şimdi?” diye ekledi kederle; ama sonra tekrar benim durumuma döndü: “Pere’nin anlatıkları doğru mu? Nijetiç, yalnızca kızından dolayı mı sizin peşinizde? Yani, senin yüzünden?”

O zaman ona birkaç dakikada her şeyi en başından anlattım. Bunun üzerine o benim sormaya cesaret edemediğim şeyi söyledi:

“O zamandan beri hemen hemen hiç kimse onu görmedi. Nijetiç bir şey söylemiyor. Şehirde Nijetiç’in onu evde bağlı tuttuğu konuşuluyor. Birkaç gün önce bir kadın onu neredeyse çıplak, pencereden İtalyanca bir şeyler haykırırken görmüş. Sonra Nijetiç’in onu hemen tutup içeriye sürüklediğini söylüyorlar. İkisinin de delirmiş olduğunu söylüyorlar. Ama...”

Birden durdu ve ciddi bir muhafıza dönüştü hemen:

“Merhaba, yoldaş komutan!”

Nijetiç, onun selamını aldı ve daracık masanın diğer ucuna oturdu. Bana yapmayı planladığı her şey yarım dakikadan fazla sürmedi. Yavaşça ayağa kalktı ve hiç konuşmadan kalın kemerini çözdü, silahını masanın üzerine bıraktı. Kemerin bir ucunu sağ eline doladı, bir an doğruca gözlerimin içine bakarak bekledi ve sonra kemerin tokalı tarafıyla bana vurmaya başladı. Ağlıyormuş gibi bağırıyordu:

“Demek başkalarının kızlarını becerirsin ha? Ha! Seni kancık hain! Demek benim kızımı...”

Birkaç vuruştan sonrasını hatırlamıyorum. Yere düşmüştüm ve Nijetiç üzerimde zıplıyordu; en çok da karnımda ve kasıklarımda. Ne kadar sürdüğünü Tanrı bilir.

İvan, daha sonra bana birkaç dakika boyunca manastırın benim çığlıklarımın yankılandığını söyledi. Bilmiyorum. Böbreklerimi harap etmiş ve vücudumu sakatlamıştı.

Keşif, yanıma yaklaştı. Kıyafetini karın altına kadar sıyırdı ve bana bazı derin ve uzun yara izlerini gösterdi. Ona aklıma ilk geleni söyledim. Sadece bu manzarayı gözlerimin önünden silebilmek için, bir şeyler söylemiş olmak için:

“Korkunç!”

“Ah, keşke hepsi bu kadarla kalsaydı!” dedi kızmış gibi, “Sen neyin korkunç olduğunu bilmiyorsun genç adam. Kesinlikle bu değildi. Kimse bilemez bunu.”

Durdu. Sanki benim araya girmemden, kullandığım kelimenin anlamsızlığı ve yetersizliğinden rahatsız olmuş gibiydi. Birkaç saniye hiç konuşmadı ve ben artık onun yorulduğunu düşündüm; ama sonra derin bir nefes aldı; son etabına girmekte olan bir yüzücü gibi, gücünü yeniden toplamak ister gibi.

Sonra İvan ve başka bir muhafız beni hücreye o halde taşıdılar. Bana daha sonra anlatıklarına göre diğerleri -bildikleri kadarıyla- bana yardım etmeye çalışırken, babam bir çocuk gibi ağlıyor ve elinden saçımı okşamaktan başka bir şey gelmiyordu. O insanları asla unutmayacağım; onlar beni iyileştirdiler, bana, sabah başlayıp bütün gün ve gece süren babamın son anlarına nezaret ettiler. İvan'ın gizlice getirdiği suyu da artık yutamıyordu. Tamamen çökmüş ve küçülmüştü; gün doğmadan ruhunu teslim etti. Elimi sıkıca tutarken son nefesini vermişti. Hiçbir şey diyemeden sessizce ölmüştü. Belki de acının yorumu ihtiyacı yoktu.

Sekiz

Evet, son olarak, Katerina'nın odasının kapısına kulağını dayayıp Enzo'yla ne konuştuğunu az da olsa duymaya çabalayan Mariya'da kalmıştık. Mariya, kulağını kapıya dayadığı anda onlar susmuştu ve sadece, belki kumaştan, belki de fısıldamalardan (bunun tam olarak ne olduğunu bulunduğu yerden anlayabilmesi de mümkün değildi) kaynaklanan belli belirsiz sesler duyulabiliyordu. O anda Mariya'nın yanında olsaydık nasıl sessizce gözyaşları döktüğünü görebilirdik. Evet, eğer sadece on dakika orada onun yanında durabilseydik biz de içeride neler olup bittiğini kolayca anlayabilirdik ve onun gibi biz de sessizce odamıza doğru yol alırdık. Yalnızca bizim kalbimiz yerinde atmaya devam ederdi ve işimizin başına koyulurduk; ama bizim aklımızdan, Mariya'nın aklından geçenler geçmezdi. Biz aklımızda kinimizi ve nefretimizi intikam duygusuyla büyütmezdik ki, o bunu nasıl gerçekleştireceğini bile aklında tasarlamıştı.

Enzo, trampetlerin sabaha doğru saat üç sıralarında hükmüdarın dönüşünü haber vermelerinden hemen sonra

abucak oradan sıvısmıştı. Daha henüz yataktayken Katerina, kendi ifadesiyle, şu andan itibaren Mardilerin bayrağı altında aşklarını ve mutluluklarını koruyabilmeleri için hayatı önem taşıyan, kalenin bütün alışkanlıklarının ve uygulamalarının önemli taraflarını ona izah etti. Bu kadının değerini takdir etmemesi mümkün değildi. O kendi odasına öteki ise hükümdar ile paylaştığı yatağına gitmek üzere giyinip odayı terk ettiklerinde Enzo onu koridorda da ısrarla öperken Katerina parmağını onun dudaklarına dayayarak sessiz olmasını söylüyordu.

O gece aylardır uyuyamadığı kadar derin ve huzurlu uyumuştu ve öğle yemeğı vaktine yakın mükemmel bir şekilde dinlenmiş ve mutlu uyandı. El yazılarına şöyle üstünkörü bir bakış fırlattı ve bütün bedeninde ve ruhunda yeni bir enerjiyle kararlı bir şekilde çalışmaya başlarken duyduğu zil sesi öğle yemeğine inmek için hazırlanması gerektiğini haber veriyordu.

Mardiler yemek masasının etrafında toplanmışlardı. Mariya da yakın bir arkadaş olarak aynı salonda; ama gereğine uygun olarak ayrı bir masada yemeğe iştirak ediyordu.

“İşte bizim bugün çok formda görünen Enzo’muz da geldi!” dedi yaşlı Mardi, ona hemen yanındaki sandalveyi işaret ederek.

Enzo, heyecandan ve mutluluktan Katerina’ya bakamıyordu; Katerina ise oldukça temkinli neredeyse duyulmayacak şekilde selamladı onu. Mariya, başını öne eğmiş susuyordu. Suskunluğu bütün sabah devam etmişti ve Katerina onun bu halinden oldukça kaygılanmıştı. (Belki bir

şeyler hissediyor; belki de biliyordu.) Bu halinin nedenini öğrenebilmek ve kendi şüphelerini de giderip rahatlayabilmek için onunla konuşmaya karar verdi.

Her zaman olduğu gibi Mardi yine yemekten sonra dışarıda neler olup bittiğinden konuşmaya başladı. Yani diğer bölgelerdeki mevcut politik durumlardan, başpiskoposla dün geceki buluşmasından ve casuslara karşı elde edilen yeni başarılarından bahsetti. Kısacası o an oradakiler, bir grup casusun San Benedetto'da yakalandıklarını ve her birinin üzerinde Habsburg Hanedanlığı'na ait metal bir arma taşıdıklarını ve bu armaları gerektiğinde kendilerini tanıtmak için ve sınırlardan geçerken kullandıklarını öğrendiler. Mardi daha sonra oradakilere savaş ganimeti olarak tanımladığı bu armalardan bir kaçını gururla gösterdi. Daha sonra başpiskopos ve sorgucusu kardeş Giovanni'nin casusları nasıl sorguladıklarını ve sorgulardan elde ettikleri bilgiler ışığında başpiskoposun aldığı tedbirlerin yerinde olduğunun anlaşıldığını, bununla birlikte daha her şeyin yeni başladığını ve daha yoğun ve kapsamlı çalışılması gerektiğini anlattı. Ayrıca Enzo'nun yurdunun korunması için de gereken her şey yapılmalıydı.

Mardi, aynı zamanda casusların yakalanması haberinin ülkede yayılmasından sonra başpiskoposun sarayının önünde toplanan kalabalıktan ve idamların hemen halkın gözü önünde yapılmasını istediklerinden ve o gece birçok meşalenin ışığında bunun gerçekleştirildiğinden bahsetti. Bunun galeyana gelmiş olan kalabalığı biraz yatıştırdığını ve ayrıca savaş için vergi toplama işinin çok iyi gitmediğini ve bazı köylerde ileri gelenlerin başpiskoposun tedbirlerine karşı ayaklandıklarını ekledi.

Daha sonra keyfi yerinde olan Enzo'nun da aktif olduğu ve Katerina'nın zaman zaman katıldığı kısa bir sohbet oldu. Bu arada Mariya'nın huzursuz edici suskunluğu devam ediyordu. Enzo, Mardi'ye olayların detaylarıyla ilgili sorular sordu; olası politik yansımaları hakkında yorumlar yaptı ve başpiskoposun ve askerlerinin becerilerini övdü. Öyle görünüyor ki, sohbetin akışı yaşlı Mardi'nin oldukça hoşuna gidiyordu. Çalkantılı dönemlerde uzun yıllar siyaset ile meşgul olmanın kazandırdığı bilgelik ve bu bilgeligi sadece kendine saklamamasını ve başkalarının da yararına sunmasını söyleyen yüce gönüllülüğuyle uzun uzadıya konuşmaya devam etti. Ancak birkaç saat sonra yemek masasından kalkabildiler.

Katerina'nın yemekten sonra hizmetçiyi her zaman olduğu gibi olağan sohbetlerini yapmak üzere odasına çağırıldığını; ancak bunun üzerine, başının şiddetli ağrıdığını ve zaten vaktin de çok geç olduğunu öne sürerek garip bir şekilde reddettiğini de söylememiz gerekiyor. Mariya'nın bu tavrı Katerina'yı oldukça kaygılandırmıştı; çünkü alışıldık bir durum değildi ve çok geç olduğu da doğru değildi. Saat daha öğleden sonra üçü gösteriyordu.

O sabah babamın ölümünden birkaç saat sonra bizi hücreden alıp derme çatma bir mahkeme salonuna götürdüler. Sineklerin etrafımızda vızıldadıklarını hatırlıyorum, sanki ondan bir şeyler ellerimize ve elbiselerimize sinmiş gibi. Salonun ortasında, Benedikt rahiplerinin yemek masası olarak kullandığı, birkaç birleştirilmiş masanın arkasında üç adam oturuyordu: yargıç, davacı ve Petar Nijetiç. Onların sağında jürinin diğer üyeleri birkaç ihtiyar ve milis görevlileri vardı. Bizi sol tarafta bu dava için atanmış olan avukatın yanında bir bankın üzerine oturttular.

İnan bana daha biz oturamamıştık ki, yargıç dava sürecini başlattı ve şahitleri çağırdı. Bazıları, tanımak şöyle dursun benim şimdiye kadar hiç görmediğim gri pijamalı mahkûmlardı. Babamın isyana hazırlık yaptığını öne sürerek bizim suçlu olduğumuzu söylerken şaşırtıcı derecede inandırıcı görünüyorlardı. Bu arada kendileri için de mahkemeden merhamet dilendiler. Cevap vermemiz için bize tanınan süre kısıydı. Suçlamaları reddettik ve

masumiyetimiz üzerine yemin ettik. Suçlu olduğumuz henüz ispat edilmemişken avukatlar bizim söylediklerimizi tekrar ederek mahkemeden bize hafif bir ceza vermesini rica ettiler. Jürinin karara varması uzun sürmedi. Yargıç, asıl suçlunun ölerek cezadan kurtulmuş olmasından ötürü üzüntüsünü dile getirdi ve bizim de en az onun kadar suçlu olduğumuzu söyledi. Nijetiç'in başarılarını överek kurşuna dizilmemize hükmetti ve halkın hükümetinin söyleyeceği son sözün bu olduğunu belirtti.

Gözümün önü kararmıştı. Sendeleyerek salondan çıktım ve hatırladığım tek şey İvan'ın korku dolu yüzüydü. Bizi hücreye götürdüklerinde sessizce her birimiz bir kenara çekilmiştik; sanki birbirimizin varlığından haberdar değilmişiz gibi sanki yalnız kalma hakkımızı kullanıyormuşuz gibi şimdi son anlarımızı beklerken. Sessizce ağlayarak duvara yaslandım. İşte geldiğimiz nokta buydu.

Sessizlik içerisinde birkaç saat geçirdik. Sonra odada birisi sessizliği bozdu ve bir soru sordu. Sanki kendi hikâyesini anlatmak için bir fırsat bekliyordu. Bütün yüzler ona döndü. Dikkatle ve hiç bölmeden onu dinledik.

Hücremiz uzun zamandır karanlığa gömülmüştü ki muhafız kapıyı açtı ve İvan içeri girdi. Çok resmi bir şekilde:

“Kalk! Komutan babanı bir kez daha görme talebini kabul etti.”

Onunla tartışmak istemedim; yüzünde rahatlatıcı bir işaret bulamadığım için sonumun geldiğini düşünerek çok korktum. Hiçbir şey söylemeden onu takip ettim. Ayaklarımı sürüyerek giderken ölümden uzaklaştığımın

farkında değildim. Tamamlanamamış işler listesinin adamlarını sonsuza dek arkamda bırakıyordum. Birisi sırtımı sıvazlar ve ben bunu bir vedalaşma olduğunun farkına varırım.

Aynı basamaklardan bodruma doğru yöneldiğimizde ürperdim. İvan'ın hali beni korkutmuştu. Hepimizin kendi felaketinde ne kadar da yalnız olduğunu düşündüm. Onu böyle kabullenmek bana oldukça ağır geliyordu; arkadaşına ve iyiye ihanete hazır gibi görünüyordu. O dakikalarda onu yargılıyordum, neleri riske ettiğinden tamamen bihaber. Babamın tam ortasında uzanmakta olduğu bodrum alanına geldiğimizde kafamdaki şüpheler dağılıyordu. Çürümeye başlayan bedeninin tahammülü zor kokusu sarmıştı bodrumu; ama ben aldırmadan yanına diz çöktüm ve soğuk elini tutarak yüzüme götürdüm. İvan araya girerek:

“Yarını görmek istiyor musun?”

Şaşkınlıkla baktım ona; söyledikleriyle ne demek istediğini anlayamamıştım. Sonra üniformasının birkaç düğmesini çözüşünü, saçını başını darmadağın edişini ve kelepçelerini çıkarışını izledim.

“O artık ölü ve eğer sen de şimdi ondan ayrılmazsan yakında bir ölü olacaksın.”

Anahtarları bana attı; ortadakiyle içerden pencereyi örten ahşap panelin üzerindeki asma kilidi açmamı söyledi; en küçük anahtarın da kelepçeleri açmam için lazım olacağını ekledi. Ne yapmaya çalıştığını anlamıştım. Bu deli çocuk benim hayatımı kurtarıyordu ve ben ona birkaç kelimeyle teşekkür etmek istemiştim.

“Yalnızca sus ve beni dinle. Sakın eline yüzüne bulaştırma,” diyerek uyardı beni:

“Biliyorsun buradan şehrin dışındaki çamlığa on dakika sürmez. Kaçtığının anlaşılması o kadar sürer ve sonra peşine düşerler. Çamlığın aşağısındaki koyda seni bir tekne bekliyor. Hiç vakit kaybetmeden İtalya’ya doğru ya da bildiğin başka bir yere kürek çek. Onlar seni şehirde ararken uzaklara açılmak için yeterince vaktin olacak. Şimdi aç şu kepenkleri.”

Ahşap kanatları ayırdım. Zifiri karanlıktı ve ay görünmüyordu: Kelleyi kurtarmak için en uygun şartlar.

Kendisini kapıya bağlamam için yanına çağırdı beni. Sonra kendisine bir iki yumruk atmamı istedi. Bunu onun ısrarıyla yapabilmıştim ve sonunda af dileyip teşekkür etmek için kucakladım onu.

“Bunu yapmayı çok iyi bildiğin anlaşılıyor,” dedi gülererek ve bu sözler, bayılmış gibi yaparak kendini yere bırakmadan önce, o inanılmaz genç adamdan duyduğum son sözlerdi.

Dokuz

Âşıklar ve kanı intikam duygusuyla zehirlemiş olanlar için ne kadar uzun sürdüğünün ölçülmesi mümkün olmayan birkaç gün geçmişti. Mardi, yazdığı mektupların cevaplarını onlara okurken, her yerde muhafızların durumunu gözden geçirirken ve gün geçtikçe daha fazla zamanını ve enerjisini, sözü geçen yoğun yazışmaların da kaynağı olan köy liderlerinin despotizmine harcarken Katerina'nın kalbi, Mariya'nın sık sık ortadan kaybolmasından, kendini soyutlamasından ve bunalımlı halinden dolayı ıstırap içindeydi. Fakat üstüne çöken bu kara bulutları, casuslar ya da herhangi bir felaket dolayısıyla başpiskopostan gelecek olan bir çağrı düşüncesi, amansız bir rüzgâr gibi dağıtabilirdi.

Bu arada Enzo, çevrede uzun yürüyüşlere çıkarak kendini meşgul ediyordu. Kafasının karışıklığı ve sabırsızlığı yazılarına devam etmesini engelliyordu. Bu aynı zamanda ünlü şiir kitabını tamamlayamamasının da sebeplerinden biriydi. Yürüyüşler onda olası bir karşılaşma ümidini canlı tutuyordu. Her şeye rağmen mantıklı ve aynı zamanda

korku içinde Katerina bu baştan çıkarıcı ısrara kendini salıvermedi. Bu gibi küçük şeylerin onları ele vermesinden korkuyordu. Aralarında geçen resmi konuşmalar çok sıradan bilgilerin paylaşılmasından ibaretti ve nezaket de bunu gerektiriyordu. Nezaket; tam olarak böyle düşünmüştü Katerina, kimsenin şüphelenmeyeceği en doğru yoldu bu ve ben bu adama bakarken heyecandan ürperdiğimi kimse hayal bile edemezdi.

Aralarına koyduğu sahte mesafeyi o kadar abartmıştı ki bir sohbet arasında Mardi, Katerina'ya bu genç adama karşı daha samimi davranması gerektiğini bile söylemişti. Katerina, kocasının bu tavsiyesine içinden gülmüştü. Fakat birden boğazında düğümlenmiş gibi çıktığı yolun kendisine her şeyi sunabileceği; ama asla güvenli olmadığı düşüncesi onu kendine getirmişti.

Her şeye rağmen bazı vesilelerle Enzo elini tutabildi; yemek masasında ayağının ucuyla dizini okşadı; yürüyüşlerinin birinde dudaklarına dokundu ve bir defasında tesadüfen ahırda karşılaşmalarında, Umberto'nun kısa süre ortadan kaybolmasıyla, düğmelerinin bazılarını açmayı başarmıştı; ama ne yazık ki bu kadarı elinin girebilmesi ve tenine dokunabilmesi için yeterli değildi. Böyle geçmişti günleri; tutkuları böyle alevlenmiş, çaresizlik ve korkudan beslenmişti. Ama bu bile uzun sürmeyecekti; keşke sürseydi, Hikâyenin sonuna geldiğimizde bana hak vereceksin.

Ve aşklarının alevinde yanacakları günün geldiğini düşünmüşlerdi. Mardi, nefes nefese kalmış bir adamın getirdiği, başpiskoposun telgrafını okuduğunda, Katerina'nın gözyaşları ve sahte öfkesi, her şeyin çoktan rayından çıktığı,

kan döküleceğini ve kısacası ortalığın karışacağı, hayatın bir öneminin kalmadığı izlenimini veriyordu. Boynuzlandığından habersiz ihtiyar belki kırk defa tekrar ettiği nedenleri sayarak onu sakinleştirmeye çalıştı, yeni av partilerinin ve baloların sözünü verdi, hatta onun için deniz kenarında yeni bir yazlık yapmayı bile teklif etti. Enzo, onu yolcu ederken bol şans diledi ve teselli etti, ne de olsa görev görevdi, kadınlarsa ayrı bir konu. Ama kadınların gücü mucizeler kadar inanılmaz diye düşündü, gözyaşları döken Katerina'yı hayranlıkla izlerken.

Bana inanmak zorunda değilsin; ama Mardi'nin özel muhafızının atının nal seslerinin duyulmasından daha yarım dakika geçmemiştir ki, Katerina belki de ilk defa zeminin pürüzsüz olmadığını sırtıyla hissedecekti. Yalan söylüyorsam yıldırımın beni ortadan ikiye bölmesine razıyım. Aşkımızı neyin koruyacağını düşünmeye kimin zamanı olabilirdi ki o sırada, sevgili Enzo, kim o anda büyük kulede bayrağın dalgalanıp dalgalanmadığını düşünerek zaman harcayabilirdi ki; kendisinin ürettiği bir alışkanlık olan bayrağın dikilmesi emrini vermeyi unuttuğunu, hükümdarın ayrılışından ve dönüşünden muhafızların büyük kısmının haberinin olmayacağını ve trampetin duyulmayacağını? Bütün bunları kim düşünebilirdi, eğer bizzat kendisi bir haberci gönderecek kadar akıllı veya bir o kadar deli değilse. Soruyorum sana kim bütün bunları hatırlayabilirdi? En başta ben kesinlikle hatırlayamazdım.

İşte şimdi görüyorsun ki, intikam tam da bu anı beklemekteydi. Katerina, hiçbir şey söylemeden, dediğim gibi muhafızlara herhangi bir emir vermeden, hızlı bir şekilde

odasına doğru koştururken, Mariya'nın yangının nerede olduğunu anlaması için düşünmesine bile gerek yoktu. Bu kez başı ağrııyor anlaşılan diye düşündü küçük kız ve aynı anda intikamının çok yakın olduğunu fark etti. Bu aldatılmış çocuk her şeyi zaten kafasında planlamıştı. Aynı zamanda bu duygu yavaş yavaş hoşuna gitmeye başlamıştı. Rollerin değişmesi, diğerlerini önemsememe, kaderlerinin şimdi onun elinde olması. Tanrım affet beni, sanki birinin testisleri gibi kırılgan toplara dönüşmesi. Hafif açık pencerenin önünde durdu ve büyük kuleye doğru baktı. Yırtıcı vaşaktan bir iz yoktu; Mardi'ye sadakatin ve onu bekleyişin işareti bayrağı orada dalgalanmıyordu. Bahisleri bir kutuda toplayan ve önceden oyunun ve paranın kaderini bilen; diğerleri heyecanlanıp ter dökerken, kendisi kibarca gülümseyen bir krupiyenin sakinliğiyle, işte tam böyle bir sakinlikle Mariya, pencerenin yanından ayrılarak bu defa çok daha tesirli bir mektup yazmak için odasına çekildi.

Francesco Mardi, başpiskoposun sarayının kapısının önünde Umberto'yu telaş içinde gördüğünde bir şeylerin yolunda olmadığını anlamıştı. Böyle önemli bir toplantının bu şekilde uygunsuzca bölünmesinden başpiskoposun duyduğu rahatsızlık Mardi'nin indiği her basamakta yüzünün daha da ekşimesine başlı başına yeterli olmuştu. Emir eri gelip topluluğa saygıdeğer Mardi hazretlerinin seyisi tarafından acilen çağrıldığı için bölgesel liderler toplantısına ara vermesi gerektiğini açıklamasından sonra başpiskoposun ve toplantıda bulunan soyluların küçümseyici bakışları bir taraftan ve diğer taraftan kalbini

acıtmaya başlamış olan vahim bir durumun meydana gelmiş olabileceği endişesiyle:

“Beni önemli işlerimden alıkoymana sebep olacak kadar acil olan lanet olası şey de nedir Umberto?” diyerek onu azarladı kapıya varır varmaz.

“Efendim” diyerek çabucak açıklamaya başladı Umberto: “Atların eyerlerini bile çözmemişken daha yüzü peçeli bir kadın -kim olduğunu kim bilir- gelerek hainler ve casuslarla ilgili olduğunu belirttiği bu mesajı hiç itiraz etmeden size ulaştırmam gerektiğini söyledi. Ben de sizin konuşmanızı ve emirlerinizi hatırlayarak ve de çok önemli olabileceğini düşünerek aceleyle bu mektubu size getirdim.”

Konunun sadece bir mektuptan ibaret olduğunu anlayan Mardi rahatlamıştı. Gözünün önünde belirmiş olan bütün karanlık sahneler bir anda dağıldı. Sonra kızarak mektubu aldı ve Umberto’ya bu yaptığının peçeli bir kadın için değil, sadece çok olağandışı bir durum söz konusu olması durumunda affedileceğini ve eğer öyle değilse, Tanrı korusun, zavallı Umberto’nun bu ay maaşsız çalışacağını hatırlattı. Bu sözler Umberto’nun yüzünde gözle görülebilir bir endişe oluşturdu ve sadakati konusunda bir şeyler söylemek istedi; fakat efendi Mardi, mektubu açmaya başladığında durdu. Ağlayıp yalvarmanın bir fayda getirmeyeceğini anladı ve mektubun çok önemli, çok acil bir konuda olması için Tanrı’ya yalvarmaya başladı.

Mardi mektubu açtı, gözlerinden bir miktar uzağa tuttu ve okumadan önce Umbero’ya “Birbirimizi anladık, değil mi?” dercesine bir bakış fırlattı.

Kaynamakta olan su bile böylesine yakmazdı; yaşlı bir büyücünün yaptığı en tesirli zehir bile, ruhunu alevlere sarı ve aynı zamanda kanını donduran bu sözlerin etkisini ifade edemezdi. Mektubu gözlerine yaklaştırarak ve sonra yine uzaklaştırarak tekrar tekrar okuduğu o anlarda duyduğu acıyı ancak arızalı bir giyotinle idam edilmek istenen; ama aynı işkenceyi birkaç kez yeniden yaşamak zorunda kalan bahtsızların durumu izah edebilirdi.

Artık durum böyle olunca Mardi'ye sadece emretmek kalmıştı: “Atlarınıza, kardeşlerim!” ve muhafızlar yavaşça sarayın köşelerinden çıkmaya başladılar. Efendilerinin çoktan eve doğru harekete geçtiğini görür görmez hızla atlarına atladılar. Umberto, onları yavaşça takip ederken sol cebinde gümüş paraların oluşturacağı şişkinliği hissetmeye başlamıştı bile. Mardi'nin hareket emrini vermesinden ve atına atlamasından birkaç saniye sonra bu yaşlardaki bir adama böylesine anormal bir panik yaşatan kâğıt parçası zemine ulaşmak üzereydi. Eğer tesadüfen birisi, okuma yazma bilen birisi, onu yerden alsaydı, şunları okuyacaktı:

*Siz ormanlarda casus avına çıkmışken
onlardan birisi karınızın kohnunda saklanmakta
Bir dost*

Mardi, bu tuhaf mesajın olası ciddiyetini kavramak, onu yazan dostun kim olduğunu ortaya çıkarmak, evini ve şerefini kurtarmak için acele ederken iki genç kalp kalenin sessizliğinde gizli aşklarının -öyle olduğunu sanıyorlardı- tatlı meyvelerini toplamaktaydılar. Hem o anda kim öyle olmadığına onları inandırabilirdi ki? Kim onlara

pencereyi açıp büyük kuleye bakmalarını, Tanrı korusun, gevşeyip hükümdarın gelişini kaçırmassınlar diye muhafızları uyarmayı, bunların yanında kısacası aşklarını ve daha da önemlisi hayatlarını korumaları gerektiğini hatırlatabilirdi ki? Mardi, eve yaklaşırken birilerinin kanının akacağından emindi.

Mardi, atını kalenin ön tarafındaki tepede durdurmuştu. Kaleye bir tek bakış, Umberto'nun getirdiği mesajın gerçekliğini acıyla kabul etmesine yetecekti: Büyük kulede bayrak yoktu. Kalenin surlarında sadece iki muhafız görünüyordu. Trampetin çalmayacağını anlaması için bu yeterliydi ve belki de bu, lanet olası gecede tek iyi şeydi.

Uyanık bir muhafızın trampeti çalmasını engellemek için habercisini, muhafızlara emrini iletmesi için gönderdi. Onlara tam sessizlik emretti. Gecenin bir yarısında odasından süzölen ışıkları görebildiği penceresine bakmak, bu ihtiyar kalbin bütün olası ihtimalleri ve gerekçeleri reddetmesine neden olmuştu.

Emrettiği gibi tam bir sessizlik içinde kaleye girdiler. Mardi, askerlerini binanın girişinde durdurdu. Yalnız girmek istedi; ama sonra olası bir tehlikeye karşı iki adamını yanına aldı. Yavaşça ve zorlanarak merdivenleri tırmanırken içerisi ona tamamen sessiz ve ıssız görünmüştü. Birinci kata vardığında Mariya, odasının kapısının arkasında onun, ihanet yuvasına ilerleyen ayak seslerini dinliyordu. O, aşk ve ihanet yuvasındaki kuşların kafasını kopardığında intikamını aldığından emin olacaktı. Nefeslerin tutulduğu o anda neler hissettiğini tam olarak izah edebilmek oldukça

zor; Zevk mi öfke mi? Gurur mu keder mi? Coşku mu ümitsizlik mi?

Üçüncü kata çıkıp kendi odalarının olduğu koridora ulaştığında gururlu yüzlerini ve sahip olduğu her şeyi ona bırakmış olan güçlü elleriyle atalarının portrelerine bakarak çocukluğundan beri onlarla nasıl gurur duyduğunu hatırladı. Eğilerek gizlice yürüyüşünün üzerinde onların soyağaçlarının mevcut son üyesinin bu halini küçümser sırtışlarını hisseder gibiydi. Bütün bunlar kendisini evinde bir yabancı, bir casus, bir hırsız gibi hissettiriyor ve bu ona çok ağır geliyordu. Bu yüzden içindeki bütün merhameti dışarı üfler gibi ciğerlerindeki havayı boşaltarak kendi kendine: “Haydi, şerefli bir şekilde bu işi de halledelim Francesco.” dedi.

Mariya’nın yanından ayrılmış çok olmadı ve Mardi’nin kulağını kapıya dayadığında neler duyabildiğini söylemeye gerek yok. Heyecan, kıkırdama, zaman zaman yüksek sesli nefes alışverişler, kadehlerin tokuşması ve hepsinden önemlisi yılanın adı. Hiçbir şey fedakârlığının ihanete uğraması kadar acıtmıyordu canını. Gözlerinin önü kararlı; kalp atışları hızlandı. Sendelemesine neden olan bu durumdan kurtulmak istedi. Ayakları onu taşıyamıyordu ve iki muhafızı onu düşmemesi için tuttuklarında, tek dileği ölmeden önce onun güzel kellesinin kütüğe yaslanışını görmektir. Kafasındaki bu manzara ona güç verdi ve bütün kargaşa son buldu. Kapıyı aniden açtı ve acı gerçekle yüzleşmeye adım attı.

Hiç bu kadar güzel görünmüş müydü? Başkasının kollarının arasında mutluluktan kendinden geçmiş haline bakarak bunu kabul etmek çok zor. Ama bu sadece bir an

sürdü. Sonra o güzel yüz birdenbire, ani bir kılıç darbesi almış gibi dehşete boğuldu. Enzo, yataktan sıçrayarak pencereye ulaşmaya çalıştığında sert bir komut duyuldu:

“Haini yakalayın!”

Kısa süre sonra kendimi manastırın bahçesinde buldum. İvan'ın talimatlarına tamamen uyduğum için babama son bir kez bakmaya fırsat bile bulamamıştım ve bir an neredeyse bodruma geri dönüp bunu yapmak istemiştim. Bu arada, sağımda kalan manastırın girişindeki muhafızların yüksek sesle bağırışları çamlığa doğru kaçışıma hız vermeme neden oldu. Bunu sana anlatıyorum; çünkü babamı arkamda bıraktığım ve onunla olması gerektiği gibi vedalaşmadığım gerçeği ruhuma azap veriyordu. Bu konuda tam bir yargıya varmak zor; ama belki de tam bu nedenden dolayı yapmamam gerekeni yaptım ve beni koruyacak olan ormana doğru değil diğer tarafa, evimize doğru yöneldim.

Patika yolları, yan yolları kullanarak bahçelerden geçerek büyük cadde ve sokaklara girmemeye çalıştım. Bu şekilde oldukça hızlı evimin önüne gelmiştim. Evimize ve bahçemize tam bir karanlık hâkimdi. Ivanka evde değildi ve ben ölen babamın masumiyetini ispat etme isteğimi gerçekleştirmek üzere aldığım bu çılgınca karardan

dolayı kendimi çok cesur hissettim. Önümüzde hâlâ zaman olduğunu umarak hiçbir zaman hazırlıklı olmadığımız şeyleri yapmak gerçek amacım olmalıydı. İlk işim elime küreği almak oldu. Görüyorum ki, sen de anladın nereye yöneldiğimi.

“İncir ağacının altına!” dedim, o da cevaptan memnun, başını salladı.

İncirin altı. Yarım metre kadar kazdıktan sonra babamın bahsettiği varile ulaştım. Bu karanlık ve ıssız gecede galiba Benedikt Manastırı’ndan gelen bazı sesler duydum. İnsan avı başlamıştı ve ben aceleyle küreğimi kullanarak varili açtım. İçerisinde ipeğimsi bir kumaş parçası vardı ve açmaya çalıştım. İlk anda o karanlıkta hiçbir şey seçemiyordum. Bana yardımcı olabilecek bir parça ışık bulabilmek amacıyla onu başımın üzerine kadar kaldırdım. O anda kırmızımsı bayrağın parlaltısını görebildim. Eve doğru yöneldim ve bir anda çatıya kadar tırmandım. Petra’nın bilmek istemediği şeyi; yenilginin de bir bayrağı olabileceğini ispat edercesine babamın isteğini üzücü bir şekilde gerçekleştirmek üzereydim.

Takip genişlemiş ve bütün şehri sarmış gibi görünüyordu. Hayatımı kurtarmak için son anlarım olduğunu anladım. Şimdi hemen hemen her köşeden ayak sesleri ve bağrışmalar duyuyordum. Sokaklardan uyanık bir şekilde süzülmesi, evlerinden dışarı çıkmış olan insanlara dikkat etmeli ve herhangi bir araç sesi duyduğumda ya da milis arabası gördüğümde saklanmalıydım. Her şeye rağmen yaklaşık yarım saat sonra ormana girmiş ve tekneyi bulmuştum. Bir kez daha Tanrı’ya İvan için dua ettim ve kıydan birilerinin beni görmesinden ya da denizde

birilerinin önümü kesmesinden korkarak yavaşça kürek çekmeye başladım. Orada anlamıştım ki, İvan benim kaçışımı yalnızca buraya kadar planlayabilmişti. Bundan sonra, sadece zifiri karanlık ve bilek gücüm şafak sökene kadar İtalyan sularına ulaşmama yardım edebilirdi.

Öyle de olmuştu. Tanrı vergisi, o zifiri karanlıkta, çılgına dönmüş bir şekilde karanlığı yarararak kürek çektim. Bugün biliyorum ki, karşı tarafta beni bir hayat bekliyordu, öncekiyse sadece bir anıydı. Şimdi farkına varıyorum; insan geçmişin anısını yaşatmak için yaşayabilir. Aslında bizim içimizde ve her yerde nankör insanlar bulunmakta.

On

Çıplaklığını örtmeye çabalamadan sadece başını yastığının altına gömmüş hıçkırarak ağlıyordu. Enzo ise tamamen sessiz, yüzü korkudan bembeyaz ve alt tarafı çıplak, bodruma doğru sürükleniyordu. Koridorlar çoktan uyarı çanlarının çalmasıyla harekete geçen askerlerle dolmuştu.

Katerina, kapı kapandığında korkudan titremişti. Mardi, hareketsiz ve kararlı duruyordu.

“Hayatta kalmak istiyor musun?” diye başladı soğukkanlı ve acı kaderiyle barışık bir adam edasıyla. “Benim karım olarak hayatta kalacaksın. Bu ev skandalı bilmeyecek. Kısa süre sonra onun odasında arama yapacağız, sonrasında herkes bilecek ki, bir casus daha ortaya çıkarıldı ve ben Francesco Mardi kendi evimdeki tecavüzü engelledim. Başpiskoposun sorgucusuna her şeyi anlatacaksın. Aslında başpiskoposun sorgucusu kardeş Giovanni’nin söylediklerini onaylayacaksın; o da yarın sabah başpiskoposa ve kalan herkese bunu duyuracak.”

Söylediklerinin açıkça anlaşılabilmesi için kısa bir duraksamadan sonra sesini bir miktar yükselterek devam

etti: “Yani ben kaleden ayrıldıktan yaklaşık iki saat sonra, onu benim eşyalarımı karıştırırken yakaladın; sonra sana saldırdı ve odana kadar sürükledi; seni bağladı ve tecavüz etmeye kalkıştı. Ama bunu yapmak elinden gelmedi; çünkü ben seni tam zamanında kurtardım. Aslında seni kaleden, Umberto tarafından bana ulaştırılan mektup kurtardı, sevgili karıcığım. Bu mektupta iyi kalpli birisi Enzo’nun odama gizlice süzüldüğünü ve gizli işler çevirdiğini ve aslında bu yüzden kuzeyden geldiğini bildiriyordu bana.” Sonra kendiliğinden şunu da ekledi: “Koyunumuzda beslediğimiz o yılan.”

Mardi, bir anlığına sustu ve sonra odayı terk etmeden önce:

“Umarım yeterince anlaşılmışımıdır.” dedi. Bir an bekleli; fakat cevap gelmedi. “Tamam öyleyse, en azından bir konuda anlaşabildiğimize sevindim.” diyerek çıktı.

Mardi, onun odasına Mariya ve birkaç kız daha gönderdi. Kızlar, Katerina’yı saçlarını yolarken ve çıgıllıklar içerisinde kendine vururken buldular. Sabaha doğru sayısız sakinleştiricinin etkisi altında nihayet uykuya dala bilene kadar onunla mücadele etmişlerdi. Diyebiliriz ki, Mariya onun bu delirmiş halini gördüğünde ilk defa pişmanlık hissetmişti. Enzo’nun felaketini takip eden günlerde Katerina’nın hastalığının ilerlemesi, boş bakışları ve ürkütücü sessizliğinin yanında, başpiskoposun sorgucusu kardeş Giovanni’nin saatler süren sorguları bu pişmanlığı kaçınılmaz bir mutsuzluğa dönüştürmüştü. Her şeye rağmen kabul etmek gerekir ki, intikamına sadık kalmıştı.

Katerina'nın odasını terk ederken Mardi, onurunu koruma işinin henüz yarısının tamamlanmış olduğunu biliyordu. İhanet, aldatma, yalan ve devamında gelecek olan ölümleri düşünerek biraz dinlenmeye ihtiyacı olduğunu fark etti. Ancak, muhafızlarının kumandanına hitaben bir mektup yazmaya başladığı anda hayatın bir fahişe ve aldatmaca olduğunu düşündüğü bezgin halinden çabucak toparlandı. Ama bu düşünceler ikinci mektubu yazmaya başladığında da onun peşini bırakmadı. Bu defa başpiskoposa yazdığı mektubunda toplantıyı terk etmesine sebep olan olayı, başpiskoposun misyonuyla bağlantılı yeni başarısını ve olayın ciddiyetinden bahsediyordu. Kısacası Mardi, başpiskoposa evindeki casusu yakaladığını fakat olayın daha vahim olduğunu; çünkü bazı muhafızların ve köy liderlerinin de düşmanla işbirliği içinde olduğunu düşündüğünü haber veriyordu. Ve sonuç olarak bütün bunların daha fazla işbirliği gerektirdiğini söylüyordu.

Yazmayı bitiren Mardi, odasının her tarafına kâğıtları saçtı, çekmeceleri alt üst ederek dağıttı ve birkaç sandalyeyi devirdi; sonra bir teğmenini ve yazıcısını da yanına alarak Enzo'nun odasına yöneldi.

Yazdığı ilk mektuptan Mardi'nin yanında bulunan ve karısıyla Enzo'yu, söylenebilecek en yumuşak haliyle, *in flagranti*^[*] halinde gören iki muhafızın zindana atıldıklarını kolaylıkla çıkarabiliriz. Yani sabahın olmasına yakın henüz ağır botlarını çıkarmış ve ot yataklarında uykuya dalmışken güçlü darbelerle uyandırıldıklarında düşmanla işbirliği yaptıkları iddiasını anlamakta oldukça zorlanmışlardı. İkinci

[*] Çırılçıplak

mektubun sonucu ise hemen ertesi sabah başpiskoposun muhafızlarının, kardeş Giovanni öncülüğünde kalenin kapısına ulaştıklarında görülecekti.

O gece kayıt defterine neler yazılmıştı?

Sanık Enzo Strecci'nin odasını inceleyen hükümdar Francesco Mardi ve teğmen Giuliano Sesso'nun söylediklerini kayda geçiriyorum.

Masa: Kalem (üç adet), hokka (yarısı boş), baştan aşağı yazılı kâğıtlar (yetmiş adet). Muhteviyatı: Önemsiz

Yatağın kenarındaki komodin: Elma çekirdekleri (dört adet), alkol kokan boş bir bardak, üzerinde *Il Canzoniere* yazan deri ciltli bir kitap.

Elbise dolabı: Dar, basma kumaştan pantolonlar (iki adet), ipekten iç çamaşırlar (on adet), pelüş içlik, keten gömlekler (on adet), üç pelüş ceket (beyaz, sarı, lacivert), bunların arasında gizlenmiş olarak üzerinde çift başlı kartal bulunan metal Habsburg Hanedanlığı arması ve yarısına kadar içilmiş bir içki şişesi.

İmza: Francesco Mardi, Hükümdar
Giuliano Sesso, teğmen
Fulvio Bosso, yazıcı

Burada kayıt işlemi hükümdar Mardi'nin isteği üzerine son bulur, çünkü sanık Enzo Strecci aleyhine yeterince delil toplanmıştır.

Piskoposun sorgucusu kardeş Giovanni'nin kayıt defterine neler yazılmıştı?

Mardi'nin ifadesi

Tanrı'ya şükürler olsun birisi, öz oğlum gibi kabul ettiğim canavarın odama gizlice girdiğini fark etmiş. O kargaşa içerisinde kaybettiğim bu mektubun neden isimsiz yazıldığını sorabilirsiniz. Öyle zannediyorum ki, bu iyi kalp, benim ve karımın bu genç adama karşı göstermiş olduğumuz cömertlik neticesinde onun bu evde küçük bir ilaha dönüştüğünü görmüş ve bu yüzden olanlara seyirci kalamamıştır. Böylece neler olup bittiğini ve bu elim ihaneti ortaya çıkarmak için toplantıyı, şahit olduğunuz gibi aniden terk ettim. İki muhafız benimle birlikteydi. Onlar Enzo'yu koridorda sürüklerken o onlara durmadan “Yapmayın, kardeşlerim! Beni tanımıyor musunuz? Ben Enzo'yum.” diye bağıırıyordu. Bu çeşit insanlarla ilgili tecrübelerim neticesinde bu konuda çok uyanık olmam gerektiğini anladım. O sabah muhafızlar sorguya alındılar ve teğmen Sesso ile birlikte onların özel eşyaları arasında benim önsezilerimi haklı çıkaran nesneler bulduk: İki adet metal Habsburg Hanedanlığı arması. Gördükleri kadarıyla orada bir tecavüz olmadığını belirttiklerini söylüyorsunuz. Bilmem yorum yapmaya bile gerek var mı? Asla, ben sizin görevinizi yaptığınızı biliyorum. Ayrıca çok da iyi yapıyorsunuz, kardeş Giovanni, en azından şimdiye kadar. Yine de bir şey daha ekleyeceğim. Hizmetçiler de bana şahitlik edecektir ki, San Benedetta'da casusları yakaladığımız günün ertesinde Enzo, bana saatlerce o konuyla ilgili bir sürü soru sormuştu. İyilik benim gözlerimi kör etmiş, değerli kardeş Giovanni.

Mariya'nın ifadesi

Bana politikadan sormayın, ben o konuda hiçbir şey bilmem. Olayların bu noktaya geleceğini hiç tahmin edemedim. Buraya ilk geldiğinde hükümdarın kapısının önünde, koridorda sudan çıkmış balık gibiydi. Şimdiki aklım olsaydı onun hanımefendim Katerina'ya bakışlarından bir şeyler planladığını çıkarabilirdim. Size benim bildiğim ve herkesin bildiği her şeyi anlatabilirim. Av esnasında ve sayısız kez öğle yemeklerinde sergilediği saplantılı tutkuyu ve hükümdar ortadan kaybolur kaybolmaz nasıl hanımefendinin etrafında dolaşmaya başladığını. Hanımefendimin suçu yok, suçlu olan o. Efendim? Ona âşık olduğumun doğru olup olmadığını mı soruyorsunuz? Ve herkese onun benim nişanım olacağını söylediğimi mi? Size sadece iki kelime söyleyeceğim. Yalan söylüyorsam Tanrı beni cehennemde yaksın: Hayır ve asla.

Umberto'nun ifadesi

Bu Lombardiyalı gençten hiç hoşlanmadım. Elimden çalgımı alıp “Burada da Milano'daki gibi olacak” dediği anda bir işler çevireceğini anlamıştım. Ama kime anlatabilirsiniz, soruyorum size. Çalımlı çalımlı geziniyor, özellikle de son zamanlarda, özellikle benim ahırında. Kaç tane atım varmış, en hızlısı hangisiymiş, yok öyle mi, yok böyle mi, sürekli sorular soruyor herif. Ama ben şüphelenmiştim ve bakın sonu nereye vardı. Ben onu ilk günden çözmüştüm zaten.

Küçük Beppo'nun ifadesi

Tuhaf bir adam bu. İki tokat yedim ondan ve bugün bile dokunduğumda vurduğu yer acıyor. Gerçekten öyle, saldırgan bir adam. Böyle bir iş üstünde yakalanmış olması şaşırtıcı değil. Öyle istediğini alsa da almasa da vuruyordu. Aynı soruyu iki defa sormaz. Bu benim düşüncem. Bir defasında çok iyi hatırlıyorum; hükümdarın sık sık kaleden ayrılıp ayrılmadığını sormuştu. Aynen böyle, onunla bahçede karşılaştığımızda bana garip garip bakardı; kafasını hafif havaya kaldırır ve yana yatırır. Şimdi anlıyorum, böylelerine hayalci tip derler. Benimle uzun uzun konuşurdu; her şey ilgisini çekerdi. Annem, yaşlı... Efendim? Bu kadar yeter mi dediniz? Hiç yardımım dokundu mu bari?

Niccolo Brizzi, köy liderlerinin temsilcisi

Azize Mariya annemizin adına yemin ederim ki, bu adamı hiç görmedik; ne ben ne de köy liderlerinden herhangi birisi. Ve sizin iddia ettiğiniz gibi o bizim liderimiz falan değil. Biz yurdumuzu ve hükümdar Mardi'yi seviyoruz ve asla! Ne? Ödememiz gereken vergiyi niye mi ödemedik? O konuyu zaten başpiskoposla konuşmuştum ve o da bana bu konuyu tekrar gözden geçireceğine söz verdi. Görüyorsunuz, belki yüz defa söyledim halkın aklıktan kıvrandığını. Hepsini askere alın ama onları ekmeksiz bırakmayın. Efendim? Habsburg sembollerinin ne işi mi vardı bizim eşyalarımız arasında? Neden bahsediyorsunuz? Benim evimde mi?

Katerina'nın ifadesi

Hükümdar kaleden ayrıldıktan yaklaşık iki saat sonra Enzo'yu onun eşyalarını karıştırırken yakaladım. Bana saldırdı ve odama kadar sürükledi. Beni bağlayarak bana sahip olmaya çalıştı; ama beceremedi; çünkü kocam beni son anda onun elinden kurtardı. Beni kurtaran mektubu kaleden Rimine'ye Umberto ulaştırmış. Mektupta iyi kalpli birisi Enzo'yu hükümdarın odasını karıştırırken gördüğünü ve gizli işler çevirdiğini anladığını ve zaten tam bu yüzden kuzeyden geldiğini. O, koynumuzda beslediğimiz o yılan!

Bütün bu ifadelerin sonunda kardeş Giovanni'nin yorumu bulunur:

“Francesco Mardi'nin isteği üzerine buradayım. Her şey ortada olduğu için kurbanı sorgulamayı burada kes-tim; çünkü birbirinden kopuk ve belirsiz ifadeleri ve dış görünüşü göstermektedir ki durumu -elde edilen delillerin de ortaya koyduğu gibi Habsburg casusu Enzo Strecci'nin ona tecavüz etmeye kalkışmasından sonraları derecede aklını yitirmişlik halidir. Tanrı onun ruhunu huzura eriş-tirsin.”

On bir

Rimini meydanında toplanan ve her şeye rağmen infazı sabırla bekleyen kalabalığın üzerine yağmurun bardaktan boşalırcasına yağdığı unutulmasın. Enzo'nun bu kalabalığın karşısına çelimsiz bir hayvan gibi titreyerek çıktığı da unutulmasın. İyice dayak yemiş iki gencin ve onların arkasında on gün boyunca gördükleri işkenceden sonra her tarafları morarmış olan üç köy liderinin ayaklarının önüne atılarak ruhlarını dünyanın ve Tanrı'nın önünde huzura kavuşturmaları için Enzo Strecci'nin ayaklanmanın elebaşı olduğunu itiraf etmeleri istendiğini gördüğünde bir anlık bir şaşkınlık yaşamıştı. Sadece bir an için diyorum çünkü o, gücün mantığını çoktan çözmüştü. Kırbacın sırtlarında şaklamasının duyulmasıyla ve onlardan ilkinin kellesinin uçurulmasıyla gençler itiraf ettiler. O düştükten sonra tek bir kelime edemeden diğer üçünün de. Enzo'nun başı kütüğe yatırıldığında artık çok yakınındaki denizi göremediğini de eklemekten geçmememiz gerekir. Bunun yerine gördüğü tek şey yerden gökyüzüne kadar uzanan grilikti. Sonrasında sanki siyah bir bayrakla gözleri örtülmüştü.

Keşiş susmuştu ve ben, Enzo Strecci'nin idamıyla birlikte anlatacaklarının da son bulduğunu zannetmiştim.

“Petra'ya ne olduğunu sormayacak mısın bana?”

“İsterdim.”

“Her halükarda anlatacaktım zaten. Çünkü bu öğleden sonra ve akşam anlattığım her şey Petra'nın ve elbette babasının sonunun hikâyesi olmadan eksik kalırdı.”

Kaçışımдан birkaç yıl sonra Roma'da bizim oralardan bir adamla karşılaştım. İtalya'ya benden bir yıl sonra gelmişti ve ben hiç zaman kaybetmeden onu sordum. Bana anlattığı şeylerden sonra bu acının asla durmayacağını düşündüm. Acının merkezindeydim. Ölümün etrafında dölandığı ancak kendisi ondan korunan: Kaderin ölüm yerine pişmanlık ve suçluluğun acısını çektiirdiği; ama asla öldürmediği.

Daha benim ayrıldığıım günün ertesi sabahı Petra ölmüştü. Azize Mariya Kilisesi'nin çan kulesinden atlamış; Rab'ın en yüksek ve en görkemli çan kulesinden, babasının ve toplanan kalabalığın ayaklarının dibine. Kulenin

tepesine delirmiş gibi gülerek ve kırmızı bayrağın dalgalandığı bizim evi işaret ederek çıkmış. Nijetiç'in de oradan aklını neredeyse yitirmiş bir halde götürüldüğünü söyledi bana. Onu Rab mezarlığına gömmüşler; intihar edenleri gömdükleri gibi sessiz ve ıssız.

Kimse bayrağın indirilmesi emrini vermemiş, rüzgâr alıp götürene kadar evimizin üzerinde dalgalanmış. Bu, Nijetiç iyileşip mahkûm kampının bulunduğu yakındaki bir adaya gönderilmeden önce olmuş. Kısa süre sonra, oradaki mahkûm kampının komutanıyken pozisyonunu koruyamamış ve daha düne kadar tutsağı olan mahkûmlar tarafından dövülerek can vermiş.

Keşiş, kendi hikâyesiyle ilgili söylediği son cümleden sonra yorgun bir şekilde bakışlarını aşağı indirdi, sanki çok zor sahnelerin oynanmış olduğu tiyatronun perdesini indirirmiş gibi. Ancak o anda Mardi Kalesi'nin gecenin derin karanlığına gömülmüş olduğunun farkına vardım. Yine de bu gece keşişin kaçtığı gece kadar karanlık değildi. Ayağa kalkıp pencereye yaklaştığımda gökyüzünü aydınlatan ayı ve yıldızları görebiliyordum.

Her şey anlatılmıştı. Birkaç dakika boyunca bir tek kelime bile etmedik. Sohbeti devam ettirmek istedim fakat keşiş gözlerini yerden kaldırmadı. O anda kalenin diğer tarafından bir arabanın korna sesleri duyuldu, sanki başka bir dünyadan geliyormuş gibi ve yine o anda, bu kadar saatten sonra ilk defa bu adamla karşılaşana kadar beraber olduğum kızlar geldi aklıma. Anlattıklarıyla beni başka bir dünyaya götüren ve şu anda artık ayrılmam gereken bu adam.

O da bunu bekliyormuş gibi ayağa kalktı ve alaylı bir şekilde:

“İşte bunlar, tatsız bir keşiş yüzünden bıraktığın, seninkiler olmalı, *Bosniaco!* Onu terk etme zamanın nihayet geldi gibi.”

“Neredeyse unutmuştum onları,” dedim bütün dürüstlüğümlle.

Elini omzuma koydu ve kısa birlikteliğimizi şu sözlerle sonlandırdı:

“Ah, bu hiç iyi olmadı. Onlar şimdi sana neler söyleyecekler? Haydi, o zaman çıkışa kadar sana eşlik edeceğim. Zaten seni kendi hikâyelerimle çok fazla alıkoydum.